

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO KATOLIŠKIH
VZGOJITELJEV IN
SLOMŠKOVE DRUŽBE
V LJUBLJANI**

LETO XLIV - 1943-XXI

4-5-6

»Slovenski učitelj« izhaja mesečno • Uredništvo in uprava je v Ljubljani, ulica 3. maja št. 10 • Članke in dopise sprejemajo uredniki: za srednje šole dr. Joža Lovrenčič, profesor na učiteljski, za meščanske šole dr. Vinko Brumen, profesor meščanske šole na Viču, za ljudske šole Štrukelj Ivan, šolski nadzornik v pokoju v Ljubljani (Ulica 3. maja) • Izdajatelj in lastnik je Slomškova družba v Ljubljani • Odgovorni urednik Ivan Štrukelj • Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič) • Naročnine: za dijake 20.— Lir, za druge 25.— Lir, za inozemce 30.— Lir

Vsebina 4., 5. in 6. števil: Naši vzgojni ideali (po A. H. — A. Lebar). — Ljubimo bližnjega kakor samega sebe (dr. Fr. Grivec). — Ljubi bližnjega kakor sam sebe (dr. Anton Breznik). — Družinska vzgoja (dr. Lojze Potočnik). — Kaj je z učenjem na pamet? (prof. J. Šolar). — Učiteljski naraščaj (dr. Ludovik Puš). — O višji ali visoki pedagoški šoli (dr. Vinko Brumen). — Blaže in Nežica. — Okolje meščanskega otroka (Franjo Čiček). — Kako se vrednotijo učenci sami. — Kakšne izkušnje imam s šestletniki (Marija Jeglič). — Književne vesti.

Kronološke beležke

V torek po veliki noči je imela Slomškova družba posvetitev brezmadežnemu Srcu Marijinemu. V ta namen se je zbralo članstvo v prostorni kapeli Marije Pomočnice v ljublj. Marijanišču. Sv. mašo je opravil č. gosp. A. Čadež, duhovni svetnik in odbornik Slomškove družbe. Po sv. maši je imel lep nagovor na navzočne č. g. kanonik dr. J. Kraljič. Pokazal in razložil je, kaj pomeni v liturgičnem jeziku beseda »posvetiti se«, in posebej posvetiti se brezmadežnemu Srcu Marijinemu, kar je zlasti za pedagoge še posebno važno, saj vsebuje namen, naj bo poklicno delo učiteljev prežeto z vzgojo, ki bodi v skladu z brezmadežnim Srcem Marije Device, ki ni poznalo ne greha ne druge slabosti, temveč le ljubezen do Boga in bližnjega. Po krasnem govoru je vse učiteljstvo pred izpostavljenim sv. Rešnjim Telesom glasno in skupno odmolilo posvetilno molitev. Po blagoslovu se je učiteljstvo zbralo v dvorani, kjer je imel lepo, znanstveno predavanje o mladinski psihologiji tovariš Edo Uratnik. Gospod urednik dr. Joža Lovrenčič pa je razložil pomen šolskih akademij, ki naj jih prirejajo šole Srcu Marijinemu. Zadovoljno se je članstvo razšlo v želji, da bi se zopet kmalu zbrali.

Katoliška akcija za učitelje

V Ljubljani se snuje KA za učitelje, kakršno že imajo učiteljice skoraj osem let. Načela KA: Ob ustanovitvi mora vsak, ki hoče biti njen član, opraviti duhovne vaje in pa tečaj, da se pripravi za apostolsko delo po programu, ki ga predpišeta g. škof in Narodni odbor. Pri tem programu se najbolj uvažujejo časovno najbolj kričeče potrebe. Za izobražence pride v poštev zgledno življenje po predpisih sv. kat. vere, dalje delo za razširjenje dobrega tiska v boju proti brezboštvu, delo za krščansko obnovo družine, za posvečevanje nedelj in za nas učitelje še posebno verska vzgoja mladine tako v družini, šoli, društvih in v življenju sploh. Vse delo se mora vršiti po študiju papeževih okrožnic in Narodnega odbora. Studij se vrši na sejah in sestankih stanovske KA. Seje in sestanki se pričenjajo z molitvijo in isto tako končavajo. Vsa predavanja morajo iti za tem, kako bi se v stanu samem poglobila, razširila in utrdila katoliška načela in kako bi vsak posameznik bil luč okolici, v kateri živi. Luč v molitvi, luč v prejemanju sv. zakramentov, luč v izvrševanju dobrih del. Vera brez del, dejanj — je mrtva! Kdor v sedanjih časih ne vrši dobrih del, ta greši!

Sodobnost nas kliče na krov v reševanje človeških duš! Rešiti nam je svojo dušo, rešiti pa tudi duše naših najbližnjih: svojih družinskih članov, nam zaupane mladine, naših stanovskih tovarišev! Za to apostolsko delo pa je po-

(Nadaljevanje na III. strani ovitka.)

Slovenski Učitelj

GLASILO KATOLIŠKIH VZGOJITELJEV IN SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETO XLIV

V LJUBLJANI 20. MAJA 1943-XXI

ŠTEV. 4-5-6

Po A. H. — A. Lebar

Naši vzgojni ideali

Mnogovrstni so vzgojni ideali sedanjih časov. Tako mnogo jih je in tako različni so, da jih ne moremo vseh naštetih, niti z našega stališča oceniti. Tesno drug ob drugem so ideali in vzgojni maliki. Kar je za nekoga izmed nas ideal, je za drugega vzgojni malik; treba se je odločiti za enega ali drugega. Zdi se skoraj, da je nekak ideal sedanjega časa, ako priznamo, da glede vzgoje ni splošne veljavnosti, ker vsak vzgojitelj gleda na vzgojo in njeno delo s svojega stališča, ki potem tudi vzgojni ideal določa. Važno je tudi dejstvo, da vsak vzgojitelj prinaša v vzgojo svoje metafizično mišljenje, ki ga vsak zagovarja kot edino pravega. Vidimo torej, da je res razsodba težka, saj se odloča v metafizičnem svetu na osnovi svetovnega nazora. Od tod prihaja tudi osvetljenje, ali vodijo vzgojitelja resnični ali le namišljeni ideali.

Novi vzgojni ideali današnjih časov se dado razvrstiti v važne konkretne ideale. Ta poskus je sicer tvegan, saj vemo, da se vzgojna resničnost ne da utesniti in resnično življenje ne ujeti v pojme. Vselej, kakor koli pa gledamo novi vzgojni ideal, je to ideal novega človeka. Povsod iščemo »novega človeka«, najsi bo to »socialni« človek na eni strani, ali na drugi »naravni« človek.

Ako hočemo razmišljati o mnogovrstnih vzgojnih idealih, se ustavimo najprej pri idealu individualne vzgoje. Vzgoja »iz otroka« zahteva prostost in samostojnost mladega človeka, ki naj po svoji lastni preudarnosti odloča. Naloga vzgoje je, da vzbuja in sproži duševne moči na ta način, da mu prinaša v bližino misli, vrednote, vzore, svetovne nazore. Mlademu človeku pa je prosto, da se sam odloči, kako bo izoblikoval svoje življenje, kako bo izbral med različnimi vrednotami, kako si bo prisvojil le-te ter jih presnoval v življenje. Notranji zakon, zakon samostojnega nastanka, razvoja in rasti mu bodi merilo. Prostovoljno izbrana napačna pot, samostojno premagana zmota naj bi bila dragocenejša in za mladino boljša, kakor pa varno vodstvo mimo krivih potov. Skovali so besedo »genij v otroku«, govorili so o lastnem razvoju mladega človeka in so na to zidali vzgojo individualizma. Iz spoznavno-teoretskega, etičnega in religioznega individualizma, ki se je izza Kanta razširjal v življenjskem in svetovnem naziranju, je nastala pedagogika individualizma in naturalizma.

Vzgojitelju, učitelju je treba samo sejati, samo zbuhati, samo razgibati, potem pa naj prepusti otroka ustvarjajočim močem njega samega. Subjektivizem in individualizem hodita tu tesno drug ob drugem.

Konkretni ideal je zdrav, naraven, ustvarjajoči človek; priostreni enostranosti intelektualizma se postavlja nasproti individualno izoblikovanje celotnega človeka. Naravno, da je tu poudarek na močnejšem razvoju življenjskih moči, zlasti onih, ki koreninijo v telesu. V središču individualne vzgoje stoji vsestranski razvoj telesa. Telesna vzgoja je tu ideal vzgoje. Pravijo, da je čas izgubil smisel za individualno, da smo v pustem racionalizmu, ki sloni na enakosti razuma vseh ljudi, otopeli, da je stroj človeka obubožal, razum da je vse duševno življenje zadušil, objekt da je vse, subjekt pa nič. Temu nasproti pa je telo; ki je bilo doslej le usužnjeno, prišlo do svojih pravic; da ga je treba zopet napraviti za vir in simbol vsega živega. Vse ustvarjajoče je treba dvigniti iz zasutih virov. Božja iskrica v človeku naj se razživi. Ne smejo določati smeri objektivne vrednote, ampak subjektivno doživljanje. Človek se mora zopet povrniti k svojemu lastnemu ritmu in se mora poglobiti v svojo nenamernost, v iracionalno. Iz najbolj notranjega doživetja, iz iracionalnih virov se naj novi človek, izoblikovan in obrazovan, rodi. Kot ideal se zahteva človek, ki je obsijan z izrazilno umetnostjo. Temu grškemu človeku je obleka le ovira, saj zakriva ritmično izoblikovano, lepo telo; zato »idealna nagota« kot višek vse umetnosti. Tako se govori o »pravici do lastnega telesa«, s katerim lahko delam, kar hočem; o pravici do delovanja in izoblikovanja vseh njegovih moči, zlasti pa erotičnih. Saj je smer življenja in njegovega izoblikovanja lastni jaz, subjektivno mnenje. Če ni nikakih objektivnih meril, zakaj ne bi svojemu telesu dovolil, kar hočem in kakor dolgo hočem; torej vzgoja k tovariškemu zakonu, k začasnemu zakonu in zakonu na poskušnjo. Ven iz ožin starih časov! Velikopoteznost za vsako ceno, tudi v seksualnih stvareh! — »Telo je vse, duša le nekaj na telesu« (Nietzsche).

V mnogih poedinih primerih se da dokazati ta poudarek enostranosti preteklih časov in individualnega oblikovanja življenja. Vedno bodo še vstajale take različnosti v mnenju in prav zanimivo bi bilo to podrobneje raziskovati.

Kaj pa pravimo mi katoličani k takim idealom individualizma? Ali ni morebiti v teh idealih tudi nekaj resnice? — Ne moremo tega tajiti. Moramo pa tudi videti prenapetost, ki raste iz nasprotstva. Nihalo udari na nasprotno stran. Je pač tragika človekova izza prvega greha, da čuti v sebi raztrganost in dvoreznost, ki gre globoko v vse telesno. Iz časnosti svojega bistva čutimo stalno, da se obračamo zdaj na to, zdaj na drugo stran. V mejah človeškega kolebanja, ko je naš pogled obrnjen na celotno človečanstvo, doživljamo bogato različnost in mnogovrstnost, kar daje človeškemu življenju prijetno mikavnost.

Kjer koli pa postane hotenje zaradi prekoračenja mej enostransko, izstopi iz reda, hotenega od Boga, in iz reda človeških vrednot in okosteni

ter izgubi življenjsko prožnost. Kjer koli so zahteve individualizma prenapete, se življenje odtuji svojemu bistvu in postane pravo protislovje vzgoji in modrosti in tudi protislovje temeljem vsake vzgoje. Kaj radi jemljemo primeru za notranji razvoj otrokov, da raste in se razcveta. Delovanje vzgojiteljevo naj bi bilo kvečjemu kot opora samostojnemu stremljenju otrokovemu. Ta primera pa je večkrat zmotna. Mlado drevo ne potrebuje samo opore, na katero ga privežemo, ampak ga je treba tudi obrezati in oplemenititi. Kaj radi prezremo bistveno razliko med naravo in duševno izobrazbo. V naravi se uveljavlja nedvoumni zakon rasti. Človek pa je vezni člen dveh svetov: telesnega in duševnega, materialnega in idealnega. Po telesni strani raste človek po naravnih zakonih in postane nezmotljivo mož ali žena. Po duševni strani pa je človek prost; vse dejanje in nehanje je odvisno od njegove volje, torej brezmejna prostost. Tu trčita oba svetova drug ob drugega; tu je pozorišče važnih in globokih odločitev, iz katerih nastane posebna naloga za poedinca.

Katoliški vzgojitelj in izobraževalec mora smatrati za svojo najodličnejšo nalogo, za svojo čast in dolžnost, da ni mladini samo spodbujevalec in podajalec in dninar, ampak vodnik k najvišjim vrednotam. Njegovo osebno življenje pa naj mladini kaže in dokazuje, da je tudi sveže in veselo življenje lahko združljivo s priznanjem objektivnih življenjskih in miselnih oblik. Prav tako pa je tudi z drugimi ideali, ki jih označujemo za individualistične ideale.

Tudi mi katoliki se veselimo lepote telesa, lepo oblikovanega in temeljito izurjenega telesa in zahtevamo tudi zanj vsestranske izpopolnitve; vedno pa glede na celotnega človeka, s podreditvijo telesa celotnemu človeku.

Celotni človek se mora izoblikovati. Vsako enostranost je z vzgojnega in etičnega stališča zavreči, ker bi sicer okrnelo dragoceno človečanstvo. Duša in telo, toda telo v službi duše in v telesni skupnosti z njo, tako da je duša oblika telesa v bistvu in dejavnosti. Ne samo enostranska razumska izobrazba in tudi ne iracionalizem, toda oboje v polnem sozvočju dajajočih in ohranjajočih, sprejemajočih in oblikujočih moči; v obliki dajanja in sprejemanja, pod vodstvom duha, združeno in zrastle v individualno enoto, ki odgovarja nadarjenosti in sposobnosti poedinca.

Panteističnemu svetovnemu nazoru, ki v označenih vzgojnih idealih stopa v ospredje, mora katoličan postaviti nasproti priznanje nadnaravnega reda in svoje odvisnosti od neskončnega in večnega Bitja, vero v božje darove, ki so vsi onstran te minljive narave in jih daje Bog le iz gole dobrote. Iz tega raste odgovornost tudi za telo, ki je najbolj čudovito delo božje vsemoččnosti, posvečeno s svetimi zakramenti, živi tempelj svetega Duha, določeno za večno blaženstvo. Zato ga ne sme zlorabljati, ampak v svetem spoštovanju varovati in negovati v popolni zavesti, da je izvirni greh uničil harmonijo med dušo in telesom, da pa milost izpopolni naravo. Iz tega izvira čast in dostojanstvo proste osebnosti, ki ima svoj smisel in dokončni cilj v podobnosti Najvišjega, njegove

božje osebnosti ter je zato nedotakljiva in more človekovo življenje uresničiti v prostosti in dejanju.

Druga smer konkretnega vzgojnega ideala, ki jo lahko imenujemo »trezen, preudaren, stvaren, objektivni človek, socialen človek«, ne kaže individua subjektivno, ampak skupnostno, objektivno. Je to gibanje enostranosti individualističnega principa in se usmerja proti nasprotni strani in zopet lahko zapade enostranosti. Občestvenost in njena kultura so ji najvišji cilj pri vzgoji. Kakor individualizem poedinega človeka popolnoma nase priveže in ga vzgaja k edinemu osebnemu idealu, pa tukaj razredna občestvenost, družba, ljudstvo v prostem razvoju uresničujejo svojo življenjsko in kulturno voljo. Enemu lebdi pred očmi ideal o veličini in kulturi lastnega naroda, drugemu ideal o sreči in enotnosti narodnega gospodarstva, drugemu velika ljudska enotnost in zopet drugi hoče mladino vzgajati za službo objektivnosti, dejavnosti, za delo. Pri tem naj se stopnjuje objektivno delo, delovanje in gospodarska skupnost, kar istočasno vzgaja lastni osebni ideal.

Ta poudarek skupnosti ima razne odlike, dovaja vzgoji obsežnejše vzgojne vidike in je pogoj za skupno javno ljudsko izobrazbo. Individualizem onemogoča skupnost, vemo pa, da je treba za delovno in življenjsko skupnost vzgajati, vzgajati za odgovornost za celotno stanje ljudskega blagostanja in za usodo narodne kulture. To voljo za narodno skupnost je treba le pozdraviti in jo pospeševati. Ako pa primerjamo ta kulturni in gospodarski ideal s krščanskim vzgojnim idealom, vidimo, da se zelo razlikujeta. V kulturnem in gospodarskem pojmovanju že opazimo razliko. Kar pomeni kulturo in gospodarstvo, se ne da zediniti. Ako hočemo kulturni pojem prikazati čisto jasno in prijemljivo, se nam pokažejo vedno bolj premnogi delci posameznih vrednot, ki jih nikakor ne moremo združiti v enotnost vzgojne in smotrne misli. Kako različni so kulturni ideali posameznih skupin, stanov, razredov in narodov! In kako je s prostostjo in častjo osebnosti v taki objektivni kulturi? Ali je še kaj globljega in svetejšega — tako bi vprašali z individualizmom — kakor je splošna blaginja? Ali ne uniči zahteva objektivne kulture vsako opravičeno individualnost? Ne smemo namreč prezreti, da član ljudske skupnosti tem popolneje in točneje služi skupnosti, čim bolj se je izoblikovala njegova individualnost? Saj prav današnji dan kliče svet po resnično notranjem človeku, po ustvarjajoči, nad vse fraze in raztrgane cilje vzvišeni osebnosti! Tudi ako bi bili v splošnem pojmi o kulturi enotni, bi ostal še oni usodni relativizem, ki privzame spremenljivost vseh idej in vrednot in zakonov v človeškem kulturnem življenju. Človek in življenje, resnica in ideali so majavi pojmi, ki se pretakajo, kakor nanese prilika. Ničesar ni, kar bi vedno ostalo, kar bi imelo trdne temelje.

Ako se vzgoja oprijemlje idealov, ko ji je prosto, da se oslanja na Kanta ali Hegela, kaj bo v nekaj desetletjih postalo cilj vzgoje?

V luči idealov je katoliška vzgoja zanesljiva in široko razgledana. V zdravem intelektualizmu si ohranja živo zvezo s splošno kulturo in tudi

s slovensko kulturo, ne da bi izgubila z vidika večne zvezde vse duševne, moralne in socialne kulture.

Katoliški vzgojni ideal utemeljuje in varuje ter pomaga do prostega razmaha individualni osebnosti, plemeniti jo v občestvu Kristusovega telesa in vzgaja s tem posameznika v individualnem smislu življenja in postavlja popolno osebnost v službo objektivne resničnosti. V katoliški Cerkvi se izpopolni poedinec v občestvu in po njem. Modrost krščanstva oznanja popolne ideale, religija zbuja hrepenenje in moč, da po njih živimo, in nas z mislijo kreпча, da jih uresničimo v sebi.

Dr. Fr. Grivec

Ljubimo bližnjega kakor samega sebe

Ta stavek je dr. A. Breznik v letošnjem »Slov. učitelju« (str. 9) spraval v zvezo z imenom podpisanega, češ da me je pri njem premagal dremež, da sem nekaj pozabil in se zmotil. Če bi bila zadeva res taka, bi to opozorilo hvaležno sprejel. Ker pa je stavek za vzgojitelje zelo važen in ga pogosto rabijo, naj mi bo dovoljeno povedati, da za njegovo obliko nisem sam odgovoren. Preveden je namreč po tistem staroslovenskem govoru Klementa Bolgarskega, ki je zelo soroden drugemu frisinskemu spomeniku, najstarejšemu spomeniku slovenske besede. Mnogo rabljeni staroslovenski govor sem imel pred seboj v treh izdajah po treh različnih rokopisnih tradicijah z mnogimi variantami na raznih mestih, a v tej nenavadni zvezi edninske oblike z osebkom množine se vsi rokopisi ujemajo. V slovenskem prevodu sem skušal posnemati izvirnikov slog; zato sem to nenavadno zvezo ohranil. Pojasniti bi jo mogli na dva načina: 1. vpliv Kristusovih besed, zapisanih v ednini; 2. ljubimo, kakor v s a k ljubi samega sebe.

Tudi oblika: s a m e g a s e b e je za nas starejše ljudi nenavadna, ker smo se do l. 1925 držali prejšnjega drugačnega prevoda. Dr. Breznikov članek je zbudil resen dvom o pravilnosti te nove oblike, ki jo ima prevod sv. pisma NZ l. 1925 in novi prevod SZ. Dr. B. se sklicuje na soglasje slovanskih prevodov. Pogledal sem poljski, češki, hrvatski in ruski prevod (v treh različnih izdajah). Vsi prevajajo to mesto z obliko: s a m e g a s e b e. Tako ima tudi slovenski (Stritarjev) prevod v izdaji biblične družbe. Na drugih mestih (Mt 19, 12 in 1 Kor 11, 31), ki jih navaja dr. B., pa imajo res vsi slovanski prevodi obliko: s a m i s e b e. A posebej je treba povedati, da se s tem ujema tudi novi slovenski prevod. Iz tega sklepamo, da je zveza različna in poudarek drugačen. Na to razliko opozarjajo najboljši slovarji. Izvrstni hrvatski slovar dr. Broza in Ivekovića navaja Kristusovo zapoved (Mt 22, 39) z obliko s a m e g a s e b e, Kristusove besede (Mt 19, 12) pa z obliko: s a m i s e b e. Glede tega slovarja je znano, da so vanj sprejete le najboljše oblike hrvatskega in srbskega književnega jezika in živega govora. Kako je v Pleteršnikovem slo-

varju, je povedal dr. B. — Wolfov prevod sv. pisma prevaja veliko božjo zapoved v 3. Mojzesovi knjigi 19, 18 z obliko *s a m e g a* sebe, v evangeliju pa z obliko: *s a m* sebe.

Dr. Breznikovo dokazovanje torej ne soglaša s pričevanjem navedenih slovanskih slovarjev in prevodov sv. pisma.

Dr. Anton Breznik

Ljubi bližnjega kakor sam sebe

II.

Ni mi ljubo, da se moram prerekati z g. dr. Grivcem, ki ga spoštujem kot učenjaka in znanstvenika. Toda očitki, ki jih tu proti mojemu članku navaja, so neosnovani, zato ob njih nisem dolžen molčati. Odgovoril bom nanje po vrsti, kakor jih je dr. Grivec napisal.

Ne zdi se mu prav, da nisem povedal, da je stavek »Ljubimo bližnjega kakor samega sebe« vzet iz govora Klementa Bolgarskega. Toda stavek v tej obliki ni Klementov, ampak Grivčev. Dr. Grivec pojasnjuje: »V slovenskem prevodu sem skušal posnemati izvirnikov slog; zato sem to nenavadno zvezo ohranil.« Če je hotel ohraniti izvirnikov slog, bi bil moral pustiti cel stavek nespremenjen. V izvirniku stoji imenovalnik *s a m* sebe (tako v Stojanovičevi izdaji; v treh drugih izdajah: *s a m s e*) in če je kaj značilno za staroslovenščino, je značilen tu imenovalnik. Dr. Grivec je spremenil slog tu, kjer bi ga bil moral ohraniti, ni pa popravil stavka tam, kjer bi ga bil moral: ljubimo kakor sami sebe. Dr. G. zagovarja to nepravilno zvezo s tem, da se v tej zvezi edninske oblike z osebkom množine vsi staroslovenski rokopisi ujemajo. Kdor je preiskoval staroslovenske zbornike od sintaktične plati, ta vé, da soglasje v rokopisih ni noben razlog za pravilnost jezika. Stari prepisovalci so zvesto prepisovali celo napake. Nekaj takih zgledov sem navedel v razpravi »Stavčna negacija v slovenščini« (Razprave I. filozof.-filološ.-histor. razreda Akademije znanosti in umetnosti, 1943), kjer sem pokazal, kako so napake prepisovali več stoletij; neka huda napaka pri Luku 13, 16 se vleče po rokopisih in tiskih okoli 1000 let. Mnogo napak je ostalo od prvih staroslov. zbornikov (Asemanijev, zografen., marijan., Ostromir. evang., Savina knjiga, nikolj. evang. itd.) do poslednjih natiskov starosloven. evangelijev.

G. dr. Grivec pravi nadalje, da je moj članek zbudil resen dvom o nepravilnosti oblike *s a m e g a* sebe. Jaz si domišljam, da sem podal o tem trden dokaz. S tem vprašanjem sem se ukvarjal štiri leta in sem prebiral v ta namen vse najveljavnejše pisatelje od Trubarja do Detela in Cankarja. Do Japlja sploh nisem našel oblike s tožilnikom, toda tudi Japelj sam rabi tudi še imenovalnik (Vel. katekizem 1779, 45: Kaj se pravi bližniga lubiti kokèr sebe samiga; toda na str. 49: ti imaš lubiti

bližniga kokèr sam sebe). Tudi v 19. stoletju je raba tožilnika le izjema, o čemer se vsak lahko prepriča iz knjige, ki sem jo v članku že enkrat imenoval: Marguliés, *Die verba reflexiva in den slavischen Sprachen*, Heidelberg 1924; zlasti na straneh 48—49, 55—60, 62, 64. Iz zgledov, ki sem jih naštel, vidimo, da o nepravilnosti te oblike resen dvom ni mogoč. Šest primerov je brez dvoma takih, da imajo vsi pisatelji zavest, da mora stati samo imenovalnik. Za ženski spol in za množino je raba izven dvoma. Enako trdna je raba oblike s a m pri moškem spolu za roditelja, dajalnik, mestnik in orodnik. Sam Pletersnik, ki pri tožilniku dopušča pri dveh glagolih obojno rabo, navaja za imenovane štiri skloni samo rabo s a m, za roditelja: sam od sebe; dajalnik: sam sebi kvaro dela, sam si pomozi; mestnik: sam ob sebi; orodnik: sam s seboj govori; skloni s predlogom: sam zase živi, sam za sebe skrbi. Tudi za tožilnik ima to obliko: sam sebe za nos primi. Ljudstvo povsod tudi v tožilniku po starem tako govori in kar je Pletersnik vzel iz ljudskega govora, je pisal z obliko s a m. Zgleda, pri katerih dopušča rabo tožilnika, pa nista vzeta iz ljudskega govora: ljubi bližnjega kakor samega sebe — je vzeto iz cerkvene rabe; spoznaj samega sebe — je prevedeno po grškem in je vzeto iz šolskega jezika, torej je oboje neljudsko. Napake, ki se pri tem jezikovnem pojavu delajo, izvirajo iz pisateljev, ne iz ljudstva.

Nadalje piše dr. Grivec, da se glede rabe s a m sklicujem na soglasje slovanskih p r e v o d o v (sv. pisma). To ni točno. Jaz sem rekel: »Kakor starejša slovenščina tako rabijo imenovalnik vsi slovanski jeziki od najstarejših časov do danes. Izjeme so zelo redke in dokazujejo, da se je tu pa tam kak pisec zmotil, v narodu samem pa je zavest osebkovega imenovalnika živa« (str. 11). P r e v o d (t. j. delo piscev) in jezik sta za jezikoslovca dva strogo ločena pojma. V jeziku je pravilno to, kar piše večina pisateljev in se v ljudstvu dejansko tako tudi govori, p r e v o d pa je lahko zmoten, t. j. pisatelj ne rabi oblik, ki jih večina pisateljev piše in jih ljudstvo govori. V Grivčevem stavku je še druga netočnost. Grivcu gre samo za izrek »Ljubi bližnjega kakor samega sebe«, o drugih primerih ne govori. Pri svojem dokazovanju pa meša to svojo trditve z mojo trditvijo, ki je širšega obsega kot njegova. Jaz sem govoril v članku o v s e h p r i m e r i h rabe zaimka s a m in se glede tega celega jezikovnega pojava sklicujem na slovanske jezike. Grivec pravi, da je pogledal poljski, češki, hrvaški in ruski prevod (v treh različnih izdajah) in vsi prevajajo ta stavek (Ljubi bližnjega itd.) z obliko s a m e g a s e b e. To mu rad pritrdim, toda jaz tega nisem zanikal. Jaz sem trdil, da z rabo oblike s a m v imenovalniku soglašajo vsi slovanski jeziki. Zapisal sem besede: »Prebral sem mnogo del iz vseh slovanskih jezikov, toda napake so v tem primeru tako malenkostne, da niso imena vredne. Zavest, da je zaimek „sam“ dodatek osebk, je od najstarejših do današnjih časov pri vseh Slovanih živa« (str. 10). Nato omenja dr. Grivec še hrvaški slovar Broz-Ivekovićev, ki ima tudi pri tem svetopisemskem stavku obliko samega sebe in napravi povsem neupravičen sklep: »Dr. Brezni-

kovo dokazovanje torej ne soglaša s pričevanjem navedenih slovanskih slovarjev (navedel pa je dr. Grivec samo Broz-Ivekovića!) in prevodov sv. pisma. Tu moramo posebej govoriti o slovarju in posebej o prevodih. Broz-Ivekovičev slovar lepo soglaša z mojim dokazovanjem. Pri njem je stvar ista kot pri Pleteršniku. V vseh šestih primerih navaja samo zgled z imenovalnikom kot dodatkom osebkam in tudi za moški tožilnik povratno-osebnega zaimka s e b e ima obliko s a m pri stavku, ki je vzet iz srbske narodne pripovedke: naumi da sam sebe ubije. Pri svetopisemskem zgledu pa ima obliko samega sebe. Zopet potrjuje mojo trditev, da ljudstvo pravilno govori, umetni pisci pa delajo napake.

Dolžen sem še govoriti o tem, kako moje »dokazovanje ne soglaša s pričevanjem navedenih slovanskih prevodov sv. pisma«. Dr. Grivec ni navedel po imenu nobenega slovanskega prevoda sv. pisma, jaz pa se po tem očitku čutim prisiljen naštetih prevode, na katere opiram svoje trditve. Proučil sem osem staroslovenskih prevodov sv. pisma (zbornike: Asemani, zografski, marijanski, Ostromir, Savina knjiga; nikoljsko evang., ostroška biblija 1581 in NZ na slavj. jaz. 1822), dalje tri češke biblije (SZ in NZ iz l. 1540, SZ in NZ 1804 ter Sýkora NZ I. del 1909, II. del 1914), dalje tri poljske biblije (SZ in NZ 1810 [iz l. 1632], NZ 1815 ter Ščepanski, NZ, I. del 1916), dalje dva hrvatska prevoda (Lekcionarij Bernardina Splićanina 1495 ter Zagoda, NZ, Zagreb 1938), dalje dve srbski bibliji (Vuk, NZ 1847 ter Daničić-Vuk, SZ in NZ), končno ruski NZ 1822 ter bolgarsko biblijo SZ in NZ 1925.

Staroslovenski prevodi imajo pri povratno-osebnem zaimku sebe, sebi itd. brez izjeme vsi samo imenovalnik sam, sama, sami. Naštel bom samo nekaj zgledov! Jan 8, 13 in 14 (slov. prevod NZ 1925: Ti pričuješ sam o sebi. Tudi če jaz pričujem sam o sebi): o sebe sam (Asemani, zograf., marijan., Ostromir, ostrog., NZ 1822; zaradi tiskovnih težav navajam samo zaimke in to v slov. prepisu). — Jan 8, 53 in 54 (slov. NZ 1925: koga sam sebe delaš? Ako bi jaz častil sam sebe): sebe sam (isti zborniki). — Lk 10, 27: vzljubiš podruža svojega jako sam se (marijan., zograf., Asemani itd.). — Mrk 12, 31: vzljubiš podruža svojega jako sam sebe (marijan., zograf., Asemani itd.).

Češki prevodi so zelo skrbni, zlasti starejši iz l. 1540 in 1804. Nekaj napak so povzročili šele mlajši prevajalci. Zgledov ne bom našteval. Veliko lepih zgledov je najti v že omenjenem Marguliésu, zlasti na straneh 48—64. — Poljski prevodi so bolj ohlapni. Dokazujejo pa, da napake ne gredo na rovaš jezika, ampak prevajalcev. N. pr. Mt 27, 42: ratuj samego siebie. Inszych ratował (nem. retten), a samego siebie ratować nie może (1810 ozir. 1632). Toda v NZ 1815 pravilno: zachowaj sam siebie. Inszych zachował, sam siebie zachować nie może. — Lk 9, 23: gdyby samego siebie stracił (1810), toda v NZ 1815 pravilno: sam by siebie stracił. Da so poljski pisatelji v tem pogledu manj skrbni kot češki, se lahko sam prepričaš pri Marguliésu na istih straneh. Isto kot o poljskih prevodih velja o ruskih. Dočim naletimo pri poljskih prevodih

na napake samo v tožilniku moškega spola, jih je najti v ruskem prevodu tudi v sklonu s predlogom, kar kaže na veliko ohlapnost prevajalčeve. N. pr. Lk 11, 17: vsakoje carstvo razdivšeje sja v s a m o m (!) sebe zapustejet i dom v s a m o m (!) sebe padet. Takih napak nisem našel v nobenem drugem slovanskem prevodu. Nekaj tako hudega je zagrešil samo Zagoda: I ako sotona ustane s a m na s a m o g a (!) sebe, razdijeljen je (Mrk 3, 25). Ostale ruske zglede išči pri Marguliésu. — V s r b š č i n i je isto kot v slovenščini. Napake so samo pri reku: ljubi bližnjega kot samega sebe. Nekaj zgledov iz Vuka 1847! Lk 23, 37: pomozi sam sebi. Jan 8, 53 in 54: Ko se ti sam gradiš? Ako se ja sam slavim, slava je moja ništa. Jan 21, 18: Kad si bio mlad, opasivao si se sam. Mrk 3, 25 in 26: I ako se dom sam po sebi razdijeli. I ako sotona ustane sam na se i razdijeli se. Mrk 15, 29: Pomozi sam sebi. Toda: ljubi bližnjega svoga kao samog sebe (Mt 19, 19). Ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe (Lk 10, 27). Tukaj Vuk pozabi na narodni govor in zapiše obliko, ki je nasprotna vsem drugim zgledom. Približno isto kot pri Vuku je tudi pri Z a g o d i, ki je odvisen od njega. Tudi on ima po Vuku: Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe (Mrk 12, 31).

Iz oblike s a m e g a sebe je naredil dr. Grivec neosnovan sklep, da ta oblika daje močnejši poudarek. On pravi: »Iz tega (namreč, če pišemo: ljubi bližnjega kakor s a m e g a sebe, toda: če bi s a m i sebe presojali) sklepamo, da je zveza različna in poudarek drugačen. Na to razliko opozarjajo najboljši slovarji.« Izmed slovarjev je omenil samo Broz-Ivekovića, toda v njem sem zastonj iskal tega opozorila. Najbrž bi ga zaman iskal tudi v drugih slovarjih. Najboljši dokaz, da ta zaimек ne daje poudarka, je dejstvo, da se lahko izpusti, kakor so to mnogi prevajalci storili. Tako tudi slov. NZ 1925: Jan 10, 33: Ker se ti, ki si človek, delaš Boga. Zaimек izpuščajo tu tudi češki prevodi, poljski n. pr. ga imajo: czynisz się s a m Bogiem (1810, 1815). — Jan 8, 22: Se bo mar usmrtil? V grščini je zaimек izražen in ga imajo vsi slovanski prevodi, tudi Wolf: Ali bo morda sam sebe umoril? Če bi kje zaimек izražal krepkejši poudarek, bi ga moral tu, toda je celo brez škode izpuščen. — I Kor 11, 28: Naj torej v s a k sebe presodi (v grščini je e autón, v latinščini se ipsum).

Prof. dr. Lojze Potočnik

Družinska vzgoja

II.

Nekatera splošna vodila

(Dalje.)

Doslej smo si ogledali družino kot vzgojni činitelj vobče in razna njena vzgojna področja. Videli smo, kje je vir dobre in kje slabe družinske vzgoje, in odločili, da je samo s povrnitvijo zdravega družinskega življenja dana najboljša osnova za rešitev vseh tako perečih vprašanj za posameznika in za celotno človeško družbo. Sedaj si bomo na kratko še ogledali nekatera splošna vodila

družinske vzgoje, in sicer najprej katera družinska vzgoja je edino pravilna in k čemu je treba prav za prav v družini vzgajati.

Bistvo vsakega vzgajanja je težnja po uresničenju določenega cilja. A vzgojni cilj je to, kar hoče kdo pri svojem vzgajanju doseči. Tudi družinska vzgoja ima svoj vzgojni cilj, ki je z vrednostnega vidika isti cilj kot pri vsaki drugi vzgoji, namreč ta, da bi mladina doživela razne kulturne vrednote v vsej njihovi veličini, širini in globini in da bi začela nato po njih uravnavati vse svoje življenje. Po tem teži vsaka zdrava družina. Če tedaj teže starši po tem, da bi prav vzgajali, ne smejo misliti, da je samo njihov način vzgajanja edino pravilen in da jim pri tem ni treba upoštevati ugotovitve poklicnih vzgojiteljev in smernic vzgojnih ustanov (na pr. Cerkve, šole), ki so posebej poklicani, da skrbijo za pravilno vzgojo otrok. Držati se morajo tudi ugotovitev in smernic poklicnih vzgojiteljev in vzgojnih ustanov, da bo vzgoja harmonična in do skrajnosti dosledna, ker le tedaj, ako starši tako ravnaajo, bodo imeli v svojem vzgojnem prizadevanju zares pravi in trajen uspeh.

Potrebno pa je tudi to, da se starši — kakor vsi vzgojitelji — vedno spopolnjujejo ne samo izobrazbeno, temveč tudi vzgojno. Nihče ne sme misliti, da je že dovršen, dograjen. Tako mišljenje bi lahko speljalo vzgojitelje s prave poti. Bolj prav je, če vzgojitelji mislijo na to, kako bi se obvarovali vseh mogočih vplivov, ki nanje nezavestno delujejo in ogražajo njih ravno vzgojno črto. Taki nevarni činitelji so n. pr. slabe družbe, slabo berilo itd. Vsi vzgojitelji naj bi se zavedali: kolikor popolnejši, boljši, svetejši postajaš, toliko boljši si kot vzgojitelj-pedagog. Če kje, tedaj velja pri vzgoji mladine: *Exempla trahunt!* Soudeležba Cerkve, ki varuje večnoveljavne resnice in vrednote, ne sme biti postranska zadeva pri uravnavanju družinske vzgoje, in to prav zaradi njenega poslanstva. Njena beseda mora biti prva. Starši so se ji dolžni pokoravati! Saj so za vzgojo otrok odgovorni pred Bogom in pred ljudmi. Motijo se, ako mislijo, da smejo vzgajati, kakor njim samim najbolj prija. Ako hočejo prav vzgajati, se morajo držati vrednot, ki jih Cerkev oznanja. Samo tedaj ravnaajo prav in je njih vzgojno delovanje v pravem pomenu besede upravičeno in utemeljeno. Vsekdar pa morajo biti dosledni, četudi je to mogoče težko! Dogajajo se razni primeri, n. pr., če so z otroki na obisku pri kaki družini, ki živi več ali manj v napačnih nazorih in vrednotah. Zaradi svoje obzirnosti pristajajo v vsem na njeno mnenje in zatiranje — in to celo vpričo otrok, dasi so o tem vse drugače prepričani. Na otroke to silno kvarno vpliva. Otroci so silno budni in občutljivi. Takoj opazijo vsako nedoslednost svojih staršev in postanejo kaj kmalu drugače naravnani do sveta in življenja. Jemljejo ga vse bolj tako, kakor vidijo, slišijo itd. Vsaka nedoslednost staršev je vzgojno silno škodljiva za vse otroško življenje. Le trdno vztrajanje pri vrednotah je najboljše osnova in zanesljivost vzgajanja. Vsi, ki imajo že kaj izkustva v tem pogledu, lahko povedo, da še niti v tem primeru ni mogoče doseči vse, kar je bilo zaželeno.

Doslednost je pa tudi eden izmed najboljših pogojev za vzgajanje značaja, saj se z doslednostjo utrjuje otrokova volja. Pa tudi pri tem, kako je treba otroke vzgajati v duhu posameznih vrednot, starši pogostoma greše, in to zlasti tedaj, ko se jim dozdeva, da terjajo vrednote preveč notranjega napora in samopremagovanja od otroka. V takih primerih v svojem vzgojnem prizadevanju kaj radi popuščajo. Mislijo, da je treba dati otroku malo odmora. Zato v svoji strogosti in doslednosti nekoliko odnehajo in prepustijo otroka za kratek čas objemu tega, kar mu najbolj ugaja, ne da bi ga varovali pred tem, kar utegne nanj kvarno vplivati. S takim popuščanjem ne bodo dosegli vzgojnega cilja! Z njim si ustvarjajo nove vzgojne težave. Njihovo vzgojno prizadevanje zgublja na resnosti in odpira na stečaj vrata najrazličnejšim kvarnim vplivom, za katere je otrok neprimerno bolj dovzeten kot za dobre. Nikdar ne smejo starši po-

zabiti, da zavisi največ od njih, kakšni bodo njihovi otroci — dobri ali slabi — in da so v glavnem sami krivi, ako so slabo vzgojeni.

»Slepa« ljubezen, ki bi se sploh ne smela imenovati več ljubezen, saj več škoduje, kot koristi, starše večkrat zavaja, da kaj radi terjajo neprimerno manj od svojih otrok kakor od tujih. Za njihove otroke predstavljajo vrednote nekaj drugega, nekaj neprimerno manj, kakor n. pr. za sosedove. Sosedovi otroci morajo biti takšni in takšni, v tem ko so lahko njihovi kakršni koli. Celo tako daleč se taki starši včasih spozabijo, da jim prav tako ugaja, kadar store njihovi otroci tudi kaj slabega. Njihovi so, zato jim je dovoljeno; a to je velika vzgojna pogreška!

Prenekateri starši imajo kakega svojega otroka neprimerno rajši kot ostale. Zato mu nudijo razne ugodnosti in popuščajo v vzgojnem prizadevanju itd. Ta napaka staršev je sicer prav tako človeška kakor vse ostale in zato razumljiva, je pa vir mnogih slabih pojavov v družini. Tako neenako čustveno razmerje staršev do otrok vzbuja v zapostavljenih zavist, jezo, nevoščljivost, spletkarjenje itd., dà, celo več ali manj odkrito sovraštvo namesto ljubezni; v ljubljencu pa samovoljnost, ošabnost, gospodovalnost, samoljubje, nesocialnost, egoizem itd. Starši bi se morali bolj zavedati, kaj lahko zagrešijo s takim pristranskim ravnanjem. Ako bi na to bolj pazili, bi dosegla marsikatera naša družina večje vzgojne uspehe zase in za javno življenje.

Ko govorimo, kakšno naj bo vzgajanje staršev, kje naj bo zasidrano, moramo zlasti poudariti, da sta najboljši osnovi vsega njihovega vzgojnega prizadevanja vera in narod. Kdor ta dva činitelja v svojem vzgojnem prizadevanju prezre, ravna prav tako kakor oni, ki je na pesek zidal svojo hišo in se mu je sproti podirala.

Z vsemi doslej orisanimi vodili je že dokaj jasno pokazano, katera vzgoja je edino pravilna in katero vzgajanje lahko rodi najboljše sadove za posameznika in za celotno družbo, vendar so ta navodila nepopolna. Manjka jim dokončne utemeljitve.

(Dalje prihodnjič.)

Prof. J. Šolar

Kaj je z učenjem na pamet?

Učenje na pamet je zadnja desetletja prišlo na slab glas. Mnogi so bili mnenja, da učenje na pamet zavira samostojnost v mišljenju, da goji le mehanično osvajanje brez prave asimilacije snovi, skratka, da ne vodi do prave izobrazbe duha. Zdi se mi, da smo v tem šli predaleč in bi bilo prav, da si postavimo vprašanje, kakšna je vrednost učenja na pamet, kdaj je neupravičeno, kdaj upravičeno in koristno.

Odpor proti učenju na pamet je nastal predvsem kot reakcija na tisto šolsko postopanje, ki je videlo višek uspeha v tem, da je kdo dobesedno zdrdral besedilo iz knjige, kar se dá gladko kajpak, hitro in pogosto tudi brez znamenja razumevanja. Da je tako učenje malo prida, bo vsakdo potrdil. Učno snov je treba razumeti, da jo lahko učenec svobodno uporablja, čeprav seveda s tem še ni rečeno, da bi bil sposoben svojo misel tako dobro izraziti, kakor je izražena n. pr. v knjigi. Vzorno bi bilo postopanje tedaj, če bi učenec snov tako dobro razumel, da bi mu bila vsaka beseda opredelitve v knjigi utemeljena in bi do zelo take oblike prišel tudi sam ob upoštevanju razumljene snovi. Pa je tudi že to veliko, če zna v knjižni opredelitvi utemeljiti vsak izraz ali popra-

viti pomanjkljivo tovariševo opredelitev ali trditev. Gotovo bi ne bilo pravilno prav tukaj zahtevati samo mehanično memoriranje, bilo bi pa tudi napačno, če bi pustili, da se dijak lovi samo z na pol pravilnimi formulacijami, ne da bi jih morda celo popravili. Seveda je v takem primeru zelo preprosto, če kdo zahteva kar golo memoriranje po knjigi, ker s tem zamudi manj časa, dosega na zunaj lepe uspehe znanja, a učenec čuti ob vsem tem strašno praznino in dolgčas. Proti taki šoli se je uprla podobna pedagogika in preganjala tako učenje na pamet; to je storila čisto upravičeno.

Bilo bi pa seveda zgrešeno, če bi pretiravali s preganjanjem memoriranja. V nekaterih primerih je učenje na pamet skoraj sestavni del razumevanja, se pravi, temeljitega razumevanja. Mislim tu na osvajanje pesniških vrednot v poeziji. Marsikrat so v lepi lirični pesmi prave lepote tako skrite, tako rahle in nedojetne, da jih pač čutim iz verza, ritma, besede, glasovne barve, pesniških podob, a jih dijak s svojo besedo ne more izraziti in povedati, čeprav jih morda občuti. V takem primeru celo stavimo umetnino v nevarnost, zakaj dijaku se bo pesnitev zazdela smešna, ko je ne bo mogel povzeti v svojo okorno besedo. Tako bi ubijali v mladini čut za tiste pesniške vrednote, ki jih izžareva dobra pesem s polnostjo svojega izraza. Tako pesem bo dijak najbolje dojel, če jo čim večkrat sliši in si jo osvoji dobresedno s čim boljšo glasovno ubranostjo.

Spominjam se tistega poletja, ko so prišli naši rojaki z Vestfalskega na obisk in z njimi tudi nekaj nemških izobražencev, ki so v tujini imeli opravka s Slovenci. Med njimi je bila tudi mogočna postava rektorja Schmitza, župnika v mestecu v Porenju. Bil je orjak pri 50 letih. Ko sva se počasi vzpenjala po strmini k Sv. Joštu, je na vsakem ovinku dal duška svojemu občudovanju nad lepim razgledom s citatom iz kakega pesnika. Čudil sem se, koliko zna pesmi na pamet. Razložil mi je, da zna na pamet vso Goethejevo *Ifigenijo na Tavridi*, veliko večino Goethejevih pesmi in zelo obsežen izbor iz drugih pesnikov. Vprašal sem ga, zakaj to. Rekel je, da se vsak dan po uro ali kaj uči na pamet pesnikov iz dveh razlogov: 1. da si ohrani živ čut za lepoto besede, ritma, glasovne barve in stavčne ubranosti; 2. da samo tako more prodirati v resnično lepoto in vsebino pesmi. Pri vsem tem — je dostavil — pa je tako znanje tudi praktično zelo uporabno zlasti pri govorih, ko lahko postrežeš z lepo mislijo, lepim verzom, ker pove plastičneje, zgovorneje in prepričevalneje kakor sam. Slišal sem nekaj njegovih napitnic in priložnostnih nagovorov, prepričali so me o pravilnosti trditve in še več: kultura njegovega glasu mi je pokazala še novo odliko takega dela, zakaj glas je imel toliko barvnih odtenkov, kolikor jih je bilo v mislih in čustvih njegovega nagovora in njegovih citatov. Skoraj bi rekel: bil je dovršen gledališki igralec po kulturi glasu.

Tu bi seveda moral zopet navezati na »šolsko« memoriranje pesmi, ki je največkrat res brez prave umetnostno vzgojne vrednosti, ker je pač čisto mehanično besedno, le redko prereditko zares »občuteno«. Tu bi se

šola morala približati odru, da prebudi v dijaku tudi ta čut. Če mu ga ne, bo dijak po pravici lahko kasneje šolo krivil, da mu je zanemarila važen organ. Memoriranje mora biti zmeraj naravno, ubrano na vsebinski in oblikovni izraz pesmi, ne samo kričavo in pretirano poudarjanje nekaterih besed, ki pesem izmaličijo v zoprno ponarejenost. S tem seveda nočem zagovarjati, da bi bila šolska soba primeren kraj, kjer bi uvajali v odrsko nastopanje, a lepega branja, pravega razumevanja pesmi ne bomo dosegli, če ne bomo gojili čuta za pravo glasovno ubranost, ob kateri ves razred takoj začuti utrip pesmi, čustvenega in miselnega, glasovnega in besednega ritma. Ta čut je kakor posluh, nekaterim je bolj, drugim manj prirojen, a vsakemu ga je treba gojiti, ker je za izobraženega — danes lahko rečemo za vsakega — človeka prevelike važnosti v javnem nastopanju.

Kako pravilne so bile trditve rektorja Schmitza, mi potrjuje tudi primer francoskega literarnega zgodovinarja J. Calveta, sedanjega rektorja katoliške univerze v Parizu. Mož silno slabo vidi, tako da predavanje ne more brati, marveč prinese le oporne besede dispozicije, ki jih lovi pod veliko lupo. Vse drugo govori na pamet, tudi tekste avtorjev razlaga na pamet. Zna vse pomembnejše tekste klasičnih francoskih pesnikov na pamet, zato so mu zmeraj vsi pri roki in jih čudovito veže. Pri vsem tem zasleduje vso sodobno strokovno literaturo in jo ob poslušanju tako odlično dojema, da so bili njegovi pregledi tega slovstva v *Revue de l'Enseignement chrétien* težko pričakovani dogodek. Pri tem pa ni ostajalo bogastvo znanja in omike zaprto, saj je neprenehoma pisal in letno izdajal debele znanstvene knjige iz svoje stroke, knjige, ki uživajo velik ugled med slovstvenimi zgodovinarji. Pri tem ne mislim le na njegove šolske priročnike, ki so veljali za najboljše, kar imajo Francozi v tem pogledu, marveč tudi na njegova velika dela, monografije in izdaje ali tudi enciklopedična dela, kakor je velika zgodovina francoskega slovstva v 12 zvezkih pod njegovim uredništvom (izšlo do 1941 9 zvezkov); sam je prispeval 5. zvezek o verskem slovstvu od Franca Sal. do Fénelona (656 str.). Ta mož mi je dokaz, kako odlične usluge dober spomin izkazuje tudi znanstveniku, kako mu lahko nadomesti obsežne kartoteke in tehnična sredstva, ki vzamejo časa in še ne morejo tako preživiti snovi kakor spomin.

Ali se nasledki sodobnega omalovaževanja spominske vzgoje v srednji šoli že ne kažejo tudi v vsakdanjem življenju? Mislim, da se, a ne posebno razveseljivo. Splošno opažamo pri mlajših izobražencih razmeroma majhno snovno znanje. Včasih srečuješ starejše izobražence, ki ti znajo čudovite nادرnosti in nosijo v glavi silno obsežno zbirko podatkov, imen, naslovov, natančno poznajo zveze itd. Mnogo tega imajo še iz gimnazijskih let, mnogo so nabrali pozneje s tistim spominom, ki so si ga vzgojili v gimnazijskih letih. Pri mlajšem rodu je le malo takih primerov obsežnega znanja, po večini nam je bilo tako spominsko trpanje odvratno in smo hlastali le za »idejami«, za »duhom«, za »vsebino« in

kar je še podobnih lepih besed. Skratka, hoteli smo le smetano brez mleka. Dokler je človek le sladkosned, to še nekako gre, kadar pa postaneš gospodar, pa veš, da brez mleka smetane ne moreš pridelovati. Zdi se mi, da je tudi šola zašla v napako razvajanja in le prevečkrat hotela vzgajati s sladkorčki in potico namesto s kruhom, ki ni sicer tako slasten kakor različni posladki, toda zato zdrav in redilen. Mlad izobraženec kasneje marsikdaj začuti to vrzel sodobne vzgoje, a spomin se dá najmočnejše okrepiti prav v letih doraščanja, zato so nepopravljive zamude srednje šole, zlasti višje srednje šole, ki domala z ničimer ne krepí spomina, če izvzamemo zgodovinske stroke. Še v tem, kar kdo ve, je malo spominske trdnosti, da mora zmeraj znova iskati opor v knjigi ali zapiskih.

Drug zelo slab nasledek je šibko dojemanje z ušesom. Ker smo navajeni sprejemati le z očesom, je okrnelo uho kot dojemalni idejni in snovni organ v umetnosti in zlasti znanosti. Postali smo skoraj kakor neverni Tomaž, dokler ne vidim, ne verjamem, sluh je manj vreden in nezanesljiv organ. Pa je to nenaravno in slabo, ker tudi s tem zmeraj bolj podiramo živo medsebojno občevanje in postajamo samotarski mehanični učenjakarji podstrešnih sob, umetnakarji brez živih stikov z družbo. Le poskusite v višjih razredih prebrati razpravo ali pesem in zahtevajte natančno obnovo, boste videli, koliko boste zvedeli, če so samo poslušali. Včasih ljudje niso znali brati in pisati, a nedeljsko pridigo so znali na pamet, važnejše poudarke po leta in leta. Pa danes poprašajte ljudi — poslušal je, slišal ni, to se pravi dojel ni z ušesom, ker je že navajen na papir in optično podobo besede, po kateri sprejema resnico. Nekateri bodo morda rekli, da v teh časih ni potrebno, da bi vzgajali uho za dojemanje v taki meri, ker je pač oko toliko bolj razvito in ga nadomesti. To je res, a zdi se mi, kakor bi kdo rekel, da danes ni treba gojiti dobrih pešcev, ko imamo pa avtomobile in vseh vrst vozil na pretek. Še bližja bi mu bila primera, kakor da je nespametno otroka mučiti s pisanjem z roko, ko pa kasneje vse piše s strojem in ti sploh nihče več ne sprejme rokopisa, če ni tipkan. Uho je prevažen naraven organ, ki ga nikoli ne bo mogel nadomestiti kak drug čut, saj bi sicer oškodovali celo umetnostno panogo glasbe in igralskega nastopa. Če ni uho več razvito v vsej popolnosti, tudi govorilni organ ni sposoben vseh glasovnih odtenkov za izražanje misli in čustev. Ves psiho-fizični svet je tako tesno povezan, da vsaka zanemarjenost oškoduje celoto.

Omenil bom le še en slab nasledek: neverjetno nerodnost v prostem govoru. Kar pogledjte, kdo danes še nastopa brez papirjev v roki celo pri namiznih voščilih in nagovorih. Vse le bere, nihče ne govori. To je postalo celo zelo »moderno«, zdi se »boljši« način govora, kakor da tako delajo le odličnejši govorniki itd. In vendar se mi zdi, da je vse to le nasledek zanemarjenega spomina, ali tudi nesposobnost jezikovnega oblikovanja, ker si ne more zapomniti tistih nekaj misli, ki bi jih rad povedal, in nima toliko neposredne govorne sposobnosti, da bi v govoru sproti obli-

koval misel. V resnici pa je ta razvada veliko oškodovanje družbe, zakaj vsakdo pač čuti, kako vse drugače poslušá živo besedo ali pa »branje«. O tem je že F. S. Finžgar napisal porazno sodbo, ki jo je začutil kot dijak med pridigo doma in v mestu (prim. Študent naj bo). Zato gre vaja v prostem nastopanju vzporedno z vzgojo spomina in z učenjem na pamet.

Seveda s tem nočem reči, da učenje na pamet začnimo vlačiti v šolo v mehaničnem preobkladanju. Ne, treba je dijake navajati, da bodo zmeraj tudi sami zavestno spomin vadili, da bodo spominske vaje vztrajno gojili po spoznanju, kako jim je to koristno in potrebno. Tudi v snovnih zahtevah bi morali biti natančni in strogi, a zopet ne tako, da bi dijak le mehanično podajal snov, marveč da jo zlasti v višjih gimnazijskih razredih samostojno, a zanesljivo uporablja v ustni razlagi. Kako naj bi se to godilo pri posameznih predmetih, bi bilo treba nadrobno premisliti in potem sklepe uveljaviti za vse predmete in vse šole. S člankom sem hotel le opozoriti na važnost spominske vzgoje, da vzgojimo novemu rodu čim obsežnejši in čim trdnjši spomin, ne da bi s tem hotel le malo podcenjevati vse prizadevanje sodobne šole, da pobudi v dijaku samostojno mišljenje.

Dr. Ludovik Puš

Učiteljski naraščaj¹

V dobi, ko je po prejšnji svetovni vojni učiteljev primanjkovalo, je bila selekcija kandidatov za ta poklic močno ponesrečena. Marsikdo je zašel med učitelje, ki za to odgovorno zvanje ni imel dovolj notranjega nagnjenja in nobenih posebnih sposobnosti. Če je kazalo, da se v gimnaziji ne bo pretolkel do osme in do mature, ker so ga profesorji spregledali, je izpregel po četrti (šoli gimnazije) in stopil na učiteljsiše. Ker je bilo dose-danje učiteljsiše nekaka tovarna enciklopedičnega znanja v malem — vsakega nekaj, a ničesar dovolj — je tak študent imel več izgleda, da jo bo prikresal do mature in nato takoj dobil košček kruha, trdega sicer, a vendar kruha. Te vrste učiteljsiškiki in učiteljsiškice so bili največ iz tistih krogov in takih družin, ki so smatrale, da njihovi otroci morajo postati nekaj več, pa naj bodo sposobni za voditeljske poklice ali ne. S kmetov jih je bilo bore malo, ker so kmečki študentje že dovolj prebrani, preden gredo sploh v srednjo šolo. Študiranje za vsako ceno je specialiteta meščanskih krogov in otrok iz družin podeželskih izobražencev in pol-izobražencev, ki menijo, da je za njihove otroke obrtniški ali podoben poklic prenizek, pa naj imajo kaj soli v glavi ali prav malo — komaj za kak ročni poklic. Tako naziranje je za poklice »duhovne aristokracije« vsakega naroda skrajno škodljivo. Ne gre namreč za to, da recimo boga-

¹ Opomba uredništva. Članek je vzet iz daljše avtorjeve razprave, kjer obravnava vzgojo in izobrazbo na kmetih. Zato je marsikatero vprašanje tu le nakazano, ker je v razpravi obdelano na drugem mestu. V bodoče bomo morda objavili še kak odlomek iz njegovega rokopisnega dela, v kolikor bo — iztrgano iz celote — primerno za ločeno objavo.

tejši sloji in oni, ki imajo vse mogoče šole pred pragom, preskrbijo svojim otrokom duhovne poklice in jih zrinejo z instruktorji in denarjem v voditeljsko plast naroda in k belemu kruhu, ampak za to gre, da zavzamejo vodilna mesta v narodni hierarhiji najsposobnejši in najboljši ljudje. To načelo je odločilne važnosti za narod. Med narodovo duhovno aristokracijo je brez dvoma na zelo odličnem mestu ravno učiteljski stan, saj oblikuje bodočo podobo naroda in sploh vso njegovo bodočnost. Zato ne more biti vseeno, kdo je učitelj danes in kdo bo jutri. Brodolomci ali pa omahljivci, ki si ne upajo priti do gimnazijske mature, gotovo ne sodijo v učiteljski stan.

To stališče si je osvojila v času učiteljskega presežka tudi šolska oblast — toda približala se je drugi skrajnosti: na učiteljišče morejo samo zelo dobri in odlični dijaki in dijakinje iz gimnazije ali meščanske šole z malo maturo. Stvar se človeku zdi na prvi mah sijajna. Če je učiteljski poklic važen, naj gredo vanj najboljši. Pa vendar tudi taka odločba ni dobra. Prvič ni nikjer zapisano, da mora biti odličnjak v šolskih klopeh vedno tudi izvrsten človek v svojem poklicu in v praktičnem življenju; skušnje kažejo večkrat drugače. Drugič pa ne drži, da je z odliko do četrte že vse povedano. Spet imamo iz skušnje dovolj dokazov, da so se nekateri dijaki naredili za odlične študente šele v višjih šolah. Zlasti je tak primer pogost pri dijakih z dežele. Kmečki otrok — smo dejali — se sploh počasneje duhovno razvija (to smo mu šteli v prid!) in zaostaja za mestnim. Niso redki študentje s kmetov, ki jih prvi gimnazijski razredi ali razredi meščanske šole močno pritiskajo, da ne morejo prav priti k sebi. Ko se pa s »kmečko« pridnostjo enkrat znajdejo in se zagrizejo v študij, prekosijo mestne vrstnike v višjih razredih. Pri mali maturi odličnjak in — odličnjak ni vedno isto.

Celotni problem socialnega vzpona je izredno pomemben, vreden proučevanja. Tu se ne morem z njim pečati. A eno zadevo moram obdelati še na tem mestu, učiteljiščnike iz kmečkih hiš namreč.

Kaj je z zahtevo po učiteljih iz kmečkih hiš? Ali je upravičena ali ne, in koliko je? Odgovor: zelo je upravičena. Bolj kakor si mislimo.

Pri celotnem vprašanju gre za nekaj, česar ne moremo izraziti ne v spričevalu ne v učiteljski diplomii. Ne pridobi se s pridnostjo in ne zgubi zavoljo lenobe. To je ona življenjska primarnost, ki se ne pridobi in ne priuči, ampak podeduje od kmečkih staršev in kmečkega doma. Kdor ni otrok kmečkega očeta in matere in ni rasel v kmečki hiši, je ne more imeti; kdor pa jo ima, ga spremlja vse življenje in se je ne otrese, pa naj še tako visoko spleza na socialni lestvici. Prvobitnost je tista življenjska stvarnost v človeku, ki ga na eni strani približa narodi tako zelo, da začuti notranjo življenjsko — nujno povezanost z njo in navezanost nanjo; na drugi strani pa čuti neprestano v duši pranavezanost na Boga v oni elementarni moči, ki se ji nikoli ni mogoče izviti in jo v sebi zatreti. Po tej življenjski primarnosti je tudi izobraženec iz kmečke

hiše soroden kmečki duši, dočim izobražencu iz meščanske družine ta duševna sorodnost manjka.

Učitelj iz meščanskega kroga ima drugače ubrano duševnost. Ne bom tehtal, katera več velja. To za nas ni važno. Važno je pa, da kmečke duševne primarnosti s še tako skrbno vajo ne moreš pridobiti: lahko jo razumeš, imeti je ne moreš. Razumeti kmečkega človeka je nekaj, a misliti po njegovo in čutiti, je mnogo več.

Ne moremo dvomiti, da je duševna sorodnost pri vzgajanju odločilne važnosti. In ta sorodnost v primarnih elementih duševnosti je ona zlata nit, ki nevidno veže vzgojitelja z gojencem. Brez te notranje vezi je vzgoja prej dresura ko vzgoja. Šele ko se v duši bližnjega na struno v tvoji duši oglasi njegova struna, si v stanu govoriti o pristni vzgoji.

Proti temu ne drži ugovor, češ da je na deželi mnogo učiteljev iz meščanskih družin, ki so mnogo boljši od onih iz kmečkih hiš. Lahko so boljši, ker se z vso svojo voljo trudijo, da bi bili zares dobri; a nikoli ne bi mogli biti boljši, če bi učitelji iz kmečkih hiš izčrpali z dobro voljo vso svojo duševno usedlino pristne vaške primarnosti. In to je, kar jim daje prednost na kmetih pred mestnimi.

Nekako v sredi so po psihološki strukturi učitelji iz podeželskih uradniških družin. Zdi se, da so za onimi iz kmečkih hiš za na kmete najboljše oni iz učiteljskih družin, ki že od otroških let rastejo v vzdušju očetovega in morda tudi materinega poklicnega dela v šoli in zunaj nje.

Ako bi torej hoteli glede izbora bodočih učiteljev postaviti svoja načela, bi dejali s posebnim ozirom na deželo tole:

1. za učitelja ne sme, komur spodleti na lestvici v višjo socialno stopnjo, pa mu je učiteljski poklic potem v prvi vrsti kruhoborstvo;

2. najboljši je za učitelja na deželi lahko človek iz kmečke hiše, ker je po primarnih potezah v duši kmečkemu človeku povsem soroden;

3. prav dober je lahko tudi dijak iz podeželskih uradniških družin, ker živi v podeželskem okolju in pozna kmečko duševnost, čeprav ji ni kaj prida soroden;

4. dijak iz meščanskih in industrijsko-delavskih družin je za učitelja na deželi izjemoma lahko zelo dober, a v splošnem se v vaške razmere najtežje vživlja, ker kmečko duševnost najmanj pozna in ji ni soroden;

5. pri izboru kandidatov za učiteljski poklic je starost 14 ali 15 let prenizka. Kriterij izbora po uspehih v spričevalu ni popolnoma pravilen, če primerjamo duhovni razvoj mestnega in kmečkega otroka;

6. za učiteljski poklic bi bilo umestno pripravljati po naravi posebno darovite otroke že v vaški ljudski šoli, sporazumno z domom;

7. odstraniti je treba med kmečkim ljudstvom omalovaževanje učiteljskega stanu in kmečkega človeka pripraviti do tega, da bo voljan dati otroka v šolo, da bo nekoč učitelj.

Zadnji dve točki moram še nekoliko pojasniti. Splošno je znano, kako si kmečka mati iz srca želi, da bi njen sin, ki ga pošljejo v srednjo šolo,

pel novo mašo. Duhovski stan je že po svoji funkciji vzvišen nad vse stanove, a v očeh kmečkega človeka je še posebno spoštovan. Nemara je pa želji kmečkih staršev pogosto primešanih tudi nekaj snovnih prvin. Sinduhovnik ostane neoženjen, po deželi imajo župnišča lepa posestva — lahko se naključni, da bo razen njega vsaj en otrok še preskrbljen (farovška kuharica) in da bosta oče in mati mogla preživeti stare dni v miru ob dobri mizi pri sinu-duhovniku. Kadar se duhovna in snovna plat združita, ni čudno, da se duhovski poklic v očeh kmečkega človeka ne da primerjati z učiteljskim.

Glede tega bo miselnost kmečkih staršev težko predružačiti. Treba je pa delati na to, da se ugled učiteljskega stanu med podeželskim ljudstvom dvigne tako visoko, kakor po svojem pomenu in poslanstvu zasluži. Odvisno je predvsem od učiteljstva samega, kako ga bo deželjan cenil in koliko ga bo spoštoval. Za učiteljski naraščaj s kmetov bi mogla prav veliko napraviti duhovnik in učitelj vzajemno na ta način, da bi z bistrim pedagoškim očesom presojala svoje učence in učenke, ter take, ki bi kazali sposobnosti in nagnjenje za učitelja, pripravljala v šoli in v domači hiši za ta poklic. Koliko odličnih talentov propada med podeželskimi otroki, ker ni nikogar, ki bi jih odkril in jim pomagal do pravega mesta v človeški družbi — a po mestih silijo v vodilne poklice nesposobni ljudje!

Morala bi pa poskrbeti tudi merodajna oblastva, da bi bila takim izbranim otrokom učiteljska izobrazba materialno omogočena. Deloma bi se to doseglo, če bi se splošno izboljšale gospodarske razmere kmečke domačije, deloma pa bo treba kaj odločilnega ukreniti glede ustanavljanja in vzdrževanja domov za učiteljske otroke, kjer naj bi se izbrani kmečki otroci pripravljali na svoje veliko delo med narodom.

Vinko Brumen

0 višji ali visoki pedagoški šoli

(Konec)

Temu bi mogla ustrezati s predavanji iz vseh imenovanih strok, s seminarskim delom, z domačim delom slušateljev, ki naj bi jim bili dosegljivi vsi potrebni znanstveni pripomočki in katerih študij bi šola vodila ter ocenjevala. Tako bi pedagoška šola v bistvu delala isto in precej na isti način, kakor to dela filozofska fakulteta, katere nekaka druga izdaja bi bila. Pač bi morala težiti za nižjimi smotri, če bi ostala dvoletna; ako bi se študij raztegnil na štiri leta, bi tudi te razlike ne bilo več treba.

7. Če bi pedagoška šola bila le nekaka druga izdaja filozofske fakultete, je več ko samo upravičeno vprašanje, ali je poleg filozofske fakultete v resnici potrebna. Druga izdaja filozofske fakultete bi utegnila postati slabša izdaja, ker bi težko dobili dve garnituri povsem enakovrednih zastopnikov vseh znanstvenih strok, v drugačnem primeru pa bi boljše pritezala starejša — fakulteta. Tudi z dvakratno opremo seminarjev in institutov bi bilo težko kaj. Kakor hitro pa bi iste predavatelje,

prostore ali pomagala uporabljali obe, je zopet malo verjetno, da ne bi bila zapostavljena mlajša. Čemu torej zapletati stvari, ki se dajo preprosteje reševati.

Ali ne bi bilo mnogo pametneje in koristneje, ko bi filozofska fakulteta sama prevzela tudi naloge pedagoške šole? Seveda bi bilo treba poprej razpršiti nekatere pomisleke ter razjasniti nekatera vprašanja.

8. Fakulteta bi morebiti ugovarjala, da bi ji novi slušatelji bili v breme. Po številu še menda ne toliko, saj bi se porazdelili na razne skupine in stroke. Bolj pri delu, ki da zanj niso tako poklicani. Saj prihajajo slušatelji pedagoških šol iz vrst ljudskošolskih učiteljev in ti so se na učiteljišču pripravljali na učiteljevanje, ne pa za nadaljnji študij.

Tako bi se utegnil glasiti ugovor. Težko je tako mnenje dokazati, prav tako težko ga je zavrnilo. Vendar pa — če absolvent učiteljišča ni sposoben za študij, tudi za svoje delo ni sposoben, in bo treba učiteljišče tako preurediti, da bo sposoben. Čeprav večina absolventov učiteljišča (uradno) ne bo dalje študirala, mora vendar vsak učitelj spremljati razvoj kulture in še posebej pedagoške kulture, jo presojati ter si prisvajati pravo in zavračati krivo. Zrelost za to pa je pač enakovredna študijski zrelosti.

Kdo bi menil, da bi bili absolventje učiteljišč pač zreli za študij, ne bi pa bili vsaj za nekatere stroke dovolj pripravljeni, saj se na primer niso naučili latinščine, katere znanje je za temeljit študij nekaterih disciplin neobhodno potrebno. Toda če bi se kdo zares hotel posvetiti kaki taki stroki, bi mogli terjati od njega v začetku študija poseben izpit iz latinščine, kakor ga morajo delati tudi absolventje realke.

9. Tudi učitelji meščanskih šol bi utegnili imeti pomisleke proti študiju prihodnjih tovarišev na filozofski fakulteti ter bi morda dajali prednost štiriletni in fakulteti povsem enakopravni pedagoški šoli. Mnogi med temi nameč menijo, da so diplomirani filozofi preveč teoretiki ter prinašajo novega, manj prikladnega duha na meščansko šolo, ki da je praktična šola.

Izraz »praktična šola« je v ustih zagovornikov take podobe meščanske šole vse preveč nejasen, da bi mogli tukaj na kratko z njim odpraviti. Velja pa, da ima tudi učitelj meščanske šole na eni strani izobraževalno dobrino (učivo), na drugi pa učenca, ki mu naj s pomočjo prve pomaga do izobrazbe. Če v meščansko šolo prihaja nekoliko drugačen naraščaj ko v gimnazijo (kakor je tudi prav, ker bi sicer prav tako tukaj ne bilo treba dveh šol), potem je treba na vsaki šoli nekoliko drugače obravnavati ista vprašanja, toda učitelj sam mora v obeh primerih svojo stroko obvladati, da bo delu kos. Tu ni govora ne o teoriji ne o praksi, marveč o znanju.

10. Seveda zopet ne velja, da kdor dobro obvlada neko stroko, je nujno tudi dober učitelj te stroke. Marsikdaj velik strokovnjak ne zna ničesar naučiti, medtem ko drugovrsten mož dosega lepe uspehe. Tudi

poučevanje je umetnost, mora biti do neke mere prirojeno, mnogo se da in se je treba naučiti. V tem pogledu bi morda smela pedagoška šola trditi, da več stori ko fakulteta. Prevezla je pač nekaj dobrih tradicij starih učiteljskih.

Ali pa ne bi šlo, da bi se filozofska fakulteta v tem pogledu raje poboljšala, kakor da bi poleg nje ustanavljali še eno! Pred leti smo mnogo razpravljali o pedagoških institutih. Naj bi se te ustanove imenovala kakor si že bodi in naj bi bile s fakulteto v takem ali drugačnem pravnem in upravnem razmerju, njihova naloga bi bila, da bi diplomiranemu filozofu, ki je pokazal dovolj znanja v svoji skupini in celo pripravljenost za lastno znanstveno delo, pomagale, da bi postal tudi dober učitelj svoje skupine. To nalogo bi mogle opravljati tako, da se jim ne bi bilo treba bati očitkov.

Te ustanove bi mogle v svojem okrilju pred nastopom službe združiti vse bodoče učitelje (vsaj srednjih šol), tudi take, ki si snovne priprave niso mogli pridobiti na filozofski fakulteti, nego kjer koli drugod (učitelji telesne vzgoje, glasbe, risanja in ročnih del, raznih predmetov na strokovnih šolah itd.). Zato bi mogla postati nad vse važna vzgajališča učiteljskih kandidatov. Ves njihov pomen pa si bomo skušali ogledati kdaj drugič.

11. Kaj torej? Ali pedagoške šole odklanjamo? Tega še vseeno ne bi upali storiti, treba nam je več pomisleka. Toda najbrž ne bi bilo pametno ustanavljati nekaj novega tam, kjer bi moglo staro dobro ali celo bolje služiti. Tudi bomo morali priti nekoč do tega, da se bomo vsi učitelji čutili en stan, da bomo med seboj vendar trdneje povezani, kakor pa posamezne skupine istega stanu z drugimi stanovi. Te vezi pa bi mogel okrepiti in bi okrepil skupen študij in tudi iz tega razloga bi bilo lepše vse združiti na isti fakulteti, kakor pa za vsako kategorijo ustanavljati nekaj posebnega.

Seveda pri odločitvi ne smemo pozabiti tistih, ki nameravajo postati šolski nadzorniki ali strokovni učitelji v posebnih vzgojnih zavodih. Za prve bi se najbrž dal študij brez nadaljnjega urediti v okviru filozofske fakultete oziroma pedagoškega instituta ter jim pridružiti tudi kandidate za nadzornike in upravnike ostalih šol. Nekoliko težje bi bilo morda s prihodnjimi strokovnimi učitelji. Če pa v zvezi z ostalimi ne bi šlo, bi samo zanje uredili posebne tečaje, ki pa bi jih prav tako mogli zaupati omenjenemu pedagoškemu institutu.

12. Dokončno bi se mogli odločiti glede pedagoške šole šele ob reševanju celokupnega vprašanja, kako bi mogli vse (vsaj srednješolske) učitelje najbolje pripraviti na izvrševanje njihovega poklicnega dela. V tej zvezi bi moglo biti povedano tudi kaj o preureditvi filozofske fakultete ali vseučilišča vobče. Tedaj bi najbrž padel tudi marsikak pomislek, ki ga kdo še ima glede študija vsega srednješolskega učiteljstva na fakulteti ali vsaj v zvezi z njo.

Blaže in Nežica v nedeljski šoli

(Dalje.)

Na kar se sodobni reformni pedagogi posebno sklicujejo in kar poudarjajo v pedagoških razpravah, so doživetja otrok in ljudi sploh. Iz doživljanja in doživetij izvirajo različna zanimanja, vzbujajoča pozornost otrok, učencev in ljudi. Dušeslovno intuירani in nastrojeni vzgojitelji, posebno pa učitelji, skušajo že z uvodi v učne enote vzbujati v učencih pozornost, opiraje se na doživetja, v katerih tiče zaznatki in predstave, ki vlečejo k pazljivosti. Slomšek je že s samimi naslovi v tem pogledu veliko dosegel. Navedimo za zgled le nekatere: Dobro za mlade ljudi, ki se v šoli kaj prida izučijo; Blaže in Nežica v nedeljsko šolo pojmeta; Prvošolci dobre volje; Poštena gostija, lepa reč; Nauki za dobro voljo; Kratek pust, pa veliko ust; Snaga, lepa draga reč; Doma imaš, pa ne poznaš; Vesela aleluja; Ljubo doma, kdor ga ima. Še bolj v živo pa primejo njegovi uvodi. Oglejmo si uvod v III. učno enoto, ki ima naslov »Kako je v šoli veselo!«. Glasi se:

»V soboto ob treh popoldne začne zvoniti v Slavini večernice. Lepo je bilo slišati zvonove. Blažetu in Nežici srce trepeče od veselja. Grajski sluga jima prinese na večer novo obleko. Naravnost se preoblečeta, in ker se jima prav čedno prilega, gresta s hlapcem v Kamnik zahvalit se milostljivi gospodi. Lojze jima pride že naproti, potem prinese šolske knjige, papir, peresa in druge reči, več ko je bilo potreba. Veselo pri-tečeta domov in ne moreta dočakati nedelje, da bi skoraj šla v šolo.«

Zatopimo se nekoliko globlje v vsebino teh stavkov in izluščimo dušeslovno jedro. Že naslov sam in sledeči mu stavki nam pričajo, da je hotel Slomšek z njimi ustvariti v učencih duševno razpoloženje ali čustveno ubranost, ki je za vzgojni pouk neobhodno potrebna, ker budi zanimanje, pazljivost ter vzbuja veselje do učenja, kakor nas uči dušeslovje. Dalje imamo v tem uvodu poetično občutje, ki nas ogreva in dviga ter vzbuja našo fantazijo, da se še mi odrasli nehote zatopimo v praznična razpoloženja preteklih dni. Ožive nam spomini na praznična sobotna pripravlanja, ki so se pričenjale, ko je začelo zvoniti in pritrkavati k nedeljam in praznikom. Matere in dekleta so snažile in čistile po hišah, kuhinjah, vežah, pred hišo in okrog hiše; prale, likale, šivale so praznično obleko in jo pripravljale za nedeljo ali praznik vsem družinskim članom. Očetje in sinovi pa so pospravljali okrog gospodarskih poslopij vso navlako v red, skrbeli za klajo živinici, pripravljali drva gospodinjam ter za vse ostalo, kar je moralo počivati in se v nedeljo ali na praznik ni smelo jemati v roke in v delo. Na večer pred nedeljo ali praznikom je bila vsa vas očiščena in olepšana s cveticami po oknih. V vaščanih in otrocih samih pa je bila vzbujena potreba po nečem lepem, nečem višjem — estetskem! Estetska (umetniška) vzgoja je tudi klic sodobnih kulturo-noscev, Slomšku pa ni bil samo klic, temveč že dejanje! In to že pred sto leti! Pa ne samo estetska vzgoja odseva iz zgornjih stavkov, temveč tudi etična, ki ima svoje korenine v ljubezni do bližnjega. Blaže in Nežica dobita novo obleko od grajske gospode, grajski deček Lojze pa jima prinese šolskih potrebščin iz hvaležnosti, ker sta ga bila otela smrti. Tako

jima je bila vzbujena tudi etična ubranost, da sta šla drugi dan veselega srca v novi obleki v šolo. Nova obleka še v odraslih dviga njih srca estetsko in etično, kaj pa šele v mladini! Estetska in etična ubranost vzbuja v človeku višja čustva, to je za vse, kar je lepega, dobrega, plemenitega. V ljubezni do bližnjega pa tiči tudi socialno čustvo, ki ga moramo že v šoli gojiti, širiti in utrjevati, kakor nam je pokazal Slomšek in kar tudi dandanes poudarjajo sodobni pedagogi, žal, da le bolj iz nekakega svetnega altruizma namesto iz krščanskih načel, kjer ima svoje korenine.

»V nedeljo zjutraj vstaneta in kleče odmolita, kakor so ju naučili mati. Oče gredo k ranemu opraviilu, mati pa doma kuhajo kosilo in opravljajo živino. Blaže in Nežica jim pridno pomagata.«

Že samo v teh treh preprostih stavkih nam je povedal Slomšek več, kot nam drugi povedo v dolgih dušeslovnih razpravah, iščočih izhodišče in osišče vzgojnemu pouku. Slomšek ne brska po dušeslovnih knjigah, temveč ti kar s prstom pokaže na otroka, mater, očeta in na dom ter družinsko življenje v domači hiši, češ: tu je izhodišče in osišče vzgojnemu pouku. Hic Rhodus, hic salta! V nadaljnji vsebini tega berilnega sestavka pripoveduje oče Blažetu in Nežici o tem, kar je slišal pri pridigi v cerkvi, in jima daje lepe verske napotke. Prav idilično je to povedano, a kar je glavno pri tem, je to, da je vse dušeslovno utemeljeno. Vsi idejni pedagogi — katoliški in protestantski — uvažujejo to dušeslovno resnico, le nekateri učitelji in učiteljice ljudskih, meščanskih ter srednjih šol bi jo radi kar lepo obšli, češ da so le igre tisto temeljno sredstvo, na katero je treba nasloniti vzgojo in pouk! To pa je zmotno, ker je enostransko! Res je namreč, da mora vzgoja upoštevati vsa čustva, ki so v naravnih otrok. Brez verskega čustva pa ni otrok in ne ljudstva. Le nekaterim učiteljem in staršem je otopel ta čut na veliko škodo vzgojnemu pouku. Zahvalimo pa Boga, da dušeslovci priznavajo nabožna čustva kot veliko oporo npravstvenim čustvom, ki plemenitijo človeka, dvigajo njegovo vrednost in so mu najzanesljivejša, najboljša tolažba v križih in težavah. Slovenski pedagog dr. Bezjak pravi v svojem Vzgojeslovju: »Nabožna čustva morajo starši in učitelji vzbujati, gojiti in razvijati. Največja dolžnost za vzgojevanje teh čustev gre obitelji, predvsem materi, a tudi šola in cerkev morata to delovanje obitelji podpirati.« Pa tudi drugi slovenski pedagogi so tega mnenja, na pr. Viktor Bežek, Henrik Schreiner i. dr. Celo vrsto bi pa lahko navedel tujerodnih psihologov in pedagogov, ki trdijo isto, kar vse je izrazil naš Slomšek le z nekaj stavki.

Res je, da sta igra in delo vsega uvaževanja vredni. Posebno delo, kar tudi Slomšek uvažuje, ko pravi zgoraj, da Blažek in Nežica staršem pridno pomagata pri delu. Skoraj si upam trditi, da je bil Slomšek prvi slovenski pedagog, ki je navajal mladino k resnemu delu. Ni pa še imel v mislih take delovne šole, kot jo propagirajo sodobni reformatorji, na pr. Kerschensteiner, A. Pabst, Blonskij, Maria Montessori in drugi, za katerimi gredo v večjem številu tudi slovenski epigoni, prizadevajoči si, kako bi čim več ljudi razbremenili telesnega dela z uvajanjem strojev, kar

vendar ni v skladu ne s psihološkimi in ne s pedagoškimi dognanji. Skozi stoletja je bil šoli stržen — uk, kar bo v bistvu ostal še nadalje, kakor kažejo večne spremembe na polju šolstva. Iz šole delavnic smo bili zopet zašli v delovno šolo, iz te gremo pa v strnjenost, celotnost (totalnost), toda človek pa ostaja isti, kakršen je bil, menjavajo se mu le kroji. Priznamo, da je otroku igra duševna potreba, enako delo. Vemo, da delo, ki ga opravlja otrok ali kdor koli rad, ne utruja, toda vemo tudi, da je naloga šole vzgajati za življenje, ki pa zahteva od človeka: Moli in delaj! Slomškov program ni samo delo, temveč tudi molitev (religija), o čemer priča vsa knjiga Blaže in Nežica. Njegov vzgojni cilj je: vzgojiti človeka za življenje na zemlji in za zveličanje v nebesih, medtem ko stremijo reformatorji zgolj za materialističnimi vzgojnimi cilji: dobro jesti, piti, zabavati se in veseljačiti, ne poznajo pa pokornosti (avtoriteto odklanjajo), ni jim za trud in ne za samopremažovanje, temveč le za lagodno uživanje zemeljskih dobrin. Slomšek pa je vzgajal po Kristusovi besedi: Brez mene ne morete nič! V III. enoti nam je na prav kratek način pokazal izhodišče in osišče vzgojnega pouka, to je, da moramo v otrocih pravočasno vzbuditi ljubezen do Boga, ki naj se odraža v molitvi, obiskovanju sv. maše, prejetju sv. zakramentov, kar pa dosežemo najlažje in najprej po zgledu staršev in vzgojiteljev.

Kristus je človeštvo avtoritativno in imperativno učil: Jaz sem resnica, pot in življenje! S temi besedami je zajel človeka v celoti (totalnosti). Totalnost je tudi klic sodobnih modernih pedagogov, ki pa prezirajo verske naravnave v človeku, kar pa je velik pedagoški pogrešek. Kristusovi resnici morajo odgovarjati vse psihološke istinitosti, Njegovi poti vse metode, Njegovemu življenju vsa pedagogika, najsi bo družinska, šolska ali kulturna. Slomškova knjiga Blaže in Nežica razodeva od konca do kraja, da je smatral otroka (človeka) z vsemi naravnimi nagibi, torej v celoti (totalnosti). To se vidi tudi v njegovem vzgojnem načelu: vzgojiti človeka za tu- in onozemsko življenje. S tem pa nam je Slomšek zopet pokazal svojo pedagoško in psihološko modrost v taki višini in globini, kot doslej še noben slovenski pedagog ne psiholog.

(Dalje.)

Franjo Čiček

Okolje meščanskega otroka

(Dalje.)

Meščanski otrok se v marsičem razlikuje od kmetskega in delavskega otroka. V mislih imam otroke iz uradniških družin ter svobodnih poklicev, ki so v dobrih premoženjskih razmerah. Vzgojne ovire so pri meščanskem otroku po navadi veliko manjše kakor drugod.

Meščanskega otroka že od mladih nog navajajo k lepemu obnašanju in pravilnemu govorjenju. Na izlete in igrišča hodi pod nadzorstvom. Meščanska stanovanja so po navadi udobna in prostorna, hrana obilna in tečna. Ob različnih domačih svečanostih dobiva mnogo novih igrač, slaščic, slikanic itd. Ko prične hoditi v šolo, mu oskrbe starši vse šolske reči in knjige. V odmorih ima tečno malico in nekam začudeno gleda tovariše, ki so prišli brez kruha v šolo. Ko

pride domov, starši poskrbijo, da točno izvrši svoje domače naloge, ali mu jih celo izdelujejo sami.

V marsičem bi lahko rekli, da je meščanski otrok povprečno preveč razvijen. Prav posebno pa velja to za družine z enim otrokom. Tak otrok postane naravnost živa pokora za starše. Z ničimer ni zadovoljen, za vsako malenkost sitnari, postaja trmast in gospodovalen, zraven pa pomehkužen in nekam boječ, ali, kakor pravi prislovica, »vedno bi se držal materinega krila«. Ker nimajo starši drugih skrbi, posvetijo vso pažnjo svojemu edinčku in ga na ta način preveč razvadijo.

Zato so vzgojni uspehi pri družinah z več otroki večji in zadovoljivejši. Isto kakor v šoli. Zamislimo si na primer učitelja, ki bi imel le enega učenca v razredu. Oba bi se kmalu naveličala drug drugega. Človek je družabno bitje. Zato morata biti tudi vzgoja in pouk družabna. Najbolj idealen je razred s 25 do 35 učenci. Čeprav trdimo, pouk bodi individualen, vendar moramo imeti vedno pred očmi celoto kot tako. V takem razredu se učitelj lahko ukvarja z vsakim posameznikom ter ga po njegovih zmožnostih dviga s celoto više in više.

Naravno je, da je tudi domača vzgoja uspešnejša, ako je v družini mnogo otrok. Tako bo na primer že najmlajši videl v svojem starejšem bratcu ali sestrici nekakega vzornika, kaj dela, kako se obnaša, kaj in kako govori itd. V šoli polagamo veliko važnost na samoobvladanje in samopomoč učencev. Isto se vrši v polni meri v veččlanski družini in ko pridejo taki otroci v šolo, so njihovi učni ter vzgojni uspehi mnogo večji in vidnejši kakor pa pri razvajenih in pomehkuženih edinčkih, ki imajo edino in glavno besedo doma ter skušajo uvesti to otroško diktaturo tudi v razred, česar pa moder vzgojitelj nikoli ne bo dovolil.

Oglejmo si sedaj nekatere slabe strani, ki se pojavljajo v življenju meščanskega otroka. Prva napaka in vzgojna ovira je splošna razvajenost, ki jo opazamo v nekaterih meščanskih krogih. Zanimivo je, da je ta razvajenost bolj udomačena pri srednjih slojih, ki niso ravno bogve kako imoviti. Prevelika in napačna ljubezen žene večkrat mater, da nabavi svojemu ljubljenu vse, kar koli si poželi. Dekletca našemlja po najmodernejših krogih ter jih tako vzgaja že v zgodnji mladosti v nečimrnosti in bahaštvu. Poznamo družine, ki si pritrğajo naravnost od ust, samo da se lahko nosijo elegantno ter se kažejo svetu v svoji namišljeni vzvišenosti. Otrokom nabavljajo najdražje igrače, češ da ljudje vidijo, kaj zmorejo in kaj si lahko privoščijo. Njegova radovednost in motorna sila ga ženeta, da hoče priti stvari do dna. Zato igračko razbije, da jo vidi in pretipa od znotraj.

Z vzgojnega stališča je zato priporočljivo, da ima otrok le take igrače, ki si jih je napravil sam ali pa da je opazoval, kako so jih naredili drugi ter ga poučili, zakaj mora biti to in ono. Logično je, da bo tako igračo otrok mnogo bolj čuval, ker jo pozna in razume ter jo zna razstaviti in zopet sestaviti. V otroku je treba buditi čut ponižnosti in skromnosti. Znati mora ubogati in se tu pa tam tudi odreči svojim željam in zahtevam.

V meščanskih krogih često opazamo tudi, da svojih otrok premalo ali ponekod celo nič ne vadijo v delavnosti. Za vsako malenkost strežejo in delajo drugi. Ako se otrok umaže, ga očisti služkinja. Če razvleče in nasmeti po sobah, pospravlja za njim hišna ali sobarica. Pripeti se celo, da taki otroci nagajajo nalašč ter povzročajo na ta način poslom nepotrebno delo. Gorje pa, ako takemu navihancu malo nategneš ušesa. Takoj nastane vik in krik. Skrbna mati prihiti vsa prestrašena ter ogorčeno ošteva služinčad, dočim poredneža milo boža ter ga na vse načine skuša potolažiti, če drugače ne, pa mu obljubi kako slaščico ali novo igračo. Vsak bo priznal, da je taka vzgoja zgrešena in nepravilna ter se bo danes ali jutri maščevala.

Vsak otrok, pa bodi še tako imovitih in uglednih staršev, se mora vaditi v delu. Starši morajo dosledno posvečati vso pažnjo, da bo otrok sam znal držati red in snago na sebi, v stanovanju, na dvorišču itd. Pomaga naj pa tudi poslom, da se tako nauči, kaj in kakšno je delo. Le tako bo postal pozneje delaven in umen gospodar ter vreden naslednik svojih staršev. Dobro bo upravljal svojo dediščino. Nasprotno pa imamo mnogo primerov, da so otroci bogatih staršev na mah postali berači. Delati niso znali, zapravljali pa preveč. Vsi vemo, da se nabira bogastvo po niti, zapravlja pa po vrvi. V pretežni večini so krivi starši sami, ker niso vadili svojih otrok v delavnosti in varčevanju, ampak so jim dovolili vse, kar koli so si poželeli, le delati jih niso učili.

Tudi glede varčevanja ni mestni otrok na najboljšem. Posebno pri nameščenih vidimo grdo razvado, da jim je prvi v mesecu nekaj »odrešilni« dan. Kadar je denar pri hiši, se je in pije na preteg. Na mizo prihajajo same posebnosti in izbrana jedila. Otroci ližejo na vsakem vogalu sladoled, v sladkarijah postanejo izbirljivi ter se vržejo le na specialitete. Mamice se kažejo v novih plaščih in modernih klobukih. Od prvega do zadnjega je vse napudrano, našminkano in parfumirano. Za čudo si ti ljudje ne dajo dopovedati, da je le naravna lepota privlačna in da je lepo samo to, kar je prirodnega. Nikdar pa ne izumetničena in našemljena lepota! Šminka nam takoj pove, da tisti, ki jo uporablja, ni lep, ampak bi lep le rad bil! In koliko se potroši za te neumnosti denarja! Največja napaka pa je, da že mladino vadijo v teh nakazah. Ko pa se nagne mesec v drugo polovico, pa še dostikrat za krompir ni več okroglega pod palcem.

Umevno je, da otrok ne bo znal razumno ravnati z denarjem, kaj šele varčevati, če starši sami tega ne poznajo. Pravilno pa je, da se otrok navaja že v zgodnji mladosti nalaagati svoje prihranke v hranilnico, ne pa potrošiti vsak novce za sladkarije, igrače in podobno.

Mestni otrok je s naravo kaj malo v zvezi. Edino park in mogoče še kak živalski vrt mu povesta, da je zunaj še svet, ki je docela drugačen kakor pa v mestu. Zaradi tega mu je pojem čuvanja narode malo znan. Na izletih bo klestil in lomil vejevje, teptal travo ter setve in uničevalno trgal cvetlice. Z največjo naslodo se bo zakadil v sadeže ter jih uničil desetkrat več, kakor pa jih poje. Tudi v tem pogledu bi morali mestni starši polagati več pažnje ter navajati svoje otroke, da čuvajo kulture na deželi.

Žalostno pa je, da se nekateri celo vesele nad škodo, ki so jo povzročili kmetu njihovi ljubljenci. »Naj se le otroci malo zdvijajo,« slišimo večkrat take po sili — inteligente, ki nimajo o srčni kulturi niti trohice pojma. V njihovo žalost pa je tudi otroci ne bodo imeli, ako jih šola ne bo pravočasno spreobrnila. Ako bi se ljudje le malo držali načela: »Česar ne želiš, da drugi tebi store, tudi ti drugim ne stori!« — bi nam bilo res dobro na svetu.

Zelo priporočljivo bi bilo za mestno deco, da bi prihajala vsako leto vsaj za nekaj časa na deželo, da bi videla narodo v vsej svoji zanimivosti in se naučila pri kmetu, kako se prideluje in raste kruh, ki nas vse živi. Precej je že pametnih meščanov, ki pošiljajo svoje otroke v počitnicah k sorodnikom na deželo, kjer pomagajo pri vsakem kmetskem delu in se zago-reli ter poživljeni vračajo v jeseni v mesto. Okusili so košček tistega prirodnega življenja, ki je sicer včasih trdo in žilavo, a tako pestro in zanimivo, tako prirodno in domače. Naučili so se živeti s kmetom. Dobili so stik in povezanost s kmetskim duhom, ki ni umeten in narejen, kakor je ozračje v mestu, ampak svojstven, čvrst in krepak, dober in blag, kakor je naroda sama. Da, tega kmetskega duha je treba meščanom, da ne izpuhte in izhlape v neko nejasno meglenost in sodobno pomehkuženost, ampak da ostanejo trdno včlenjeni ter ukoreninjeni v svoj narod in svojo zemljo, da so njeni, kakor je njen naš kmet, ta neusahljivi vir vseh naših sil in moči.

Potrebno je, da se spoznamo med seboj, da pridemo v stik s kmetom in delavcem, da proučujemo njihov položaj, še posebno socialni. S tem bo dobil meščanski otrok mogočne vtise ter bo gledal svojega tovariša iz delavskih ali kmečkih vrst čisto z drugačnimi očmi kakor poprej. Dobil bo pa tudi več smisla za razumno varčevanje, veselje do dela in čut soodgovornosti. Zavedal se bo, da ni mogoče kakšna kasta zase, ampak da je del skupnosti, kjer se vzajemno podpirajo drug drugega.

Moralno-etična vzgoja na verski podlagi pa bo odbila vsak kvarni vpliv, ki bi se skušal uveljaviti v okolju našega otroka. Ako otrok rad moli, uboga in ljubi svoje starše ali rednike, ki ga vedno primerno zaposlijo ter ga uče v skromnosti in razumnem varčevanju, mu privoščijo primerno zabavo in razvedrilo ter sami lepo živijo, ga okolje ne more pokvariti. Zgledno življenje je še vedno najboljša šola. Otroku namreč kaj hitro spozna, kdo mu hoče dobro in obratno. Učiti nekaj, česar sam ne izpolnjuješ, je naravnost pedagoški zločin.

Ko torej dosežemo, da otrok sam zna ločiti dobro družbo od slabe in se te izogiba, smo dosegli vse. Nadaljnje vzgajanje ni več težavno, ker je že v svojem pravcu. Normalni otrok se že udejstvuje v svojem okolju tako, kakor smo želeli. Duševno obremenjeni in k nečednostim ter zločinom nagnjeni otroci pa vsekakor spadajo v zavod, kjer jih v pretežni večini vzgoje za koristne člane človeške družbe, dočim bi zunaj gotovo propadli in še pokvarili druge.

Staršem in njihovim namestnikom pa bi priporočal, da se večkrat posvetujejo glede svojih otrok z domačimi vzgojitelji, t. j. z duhovščino in učiteljstvom, kakšna pota in načine bi bilo treba ubrati, da otrok ne krene vstran, ampak da hodi in se bliža tja, kjer je cilj skrbnih staršev.

Kako se vrednotijo učenci sami

Glede na to, da zahteva sodobna življenjska šola aktivno sodelovanje učencev pri vsem svojem obratu, sem zaslíšal in izprašal 127 učencev, da so mi izjavili, kakšne rede pričakujejo za I. polletje v vedenju in verouku. Da bi dobil čim pravilnejše in odkritosrčnejše izjave, sem skušal vzbuditi v razredih prijetno in zaupno razpoloženje, kar se doseže pri učencih že s prijaznim obrazom, z ljubkim pogledom, z gorko besedo in včasih že tudi s samo šaljivo ročno gesto. Verz Simona Gregorčiča, ki se glasi: En gorek rek — srce odpre, en ljub pogled — srce se užge —, en hud pogled — srce mrje, en trd izrek — srce se stre, je dušeslovno resničen in vreden, da si ga pokliče vsak učitelj v spomin, še preden stopi v razred. Preden sem začel z zasliševanjem, sem pokazal učencem roko z iztegnjenimi prsti ter jih vprašal, kakšen red pomeni to? Takoj mi odgovore: 5 ali odlično. Skrčim palec — odgovore: 4 (prav dobro), skrčim še kazalec — odgovore: 3 (dobro) itd. Razumeli smo se v hipu. Kličem jih h katedru in tu mi pokaže na zaupen način, da drugi ne vidijo, kakšen red pričakuje iz vedenja in verouka. Šlo je hitro od rok. Nato sem si pri konferenci zabeležil še ocene učiteljskega zbora, sam pa sem doma ugotovil rezultate in sem dobil nastopno sliko: Vedenje so redovali učenci in učitelji enako v 68 slučajih, to je v 53,34%. Ocene učiteljstva so boljše kot ocene učencev v 45 slučajih ali v 35,43%. Ocene učencev so boljše kot ocene učiteljev v 14 slučajih ali v 11,02%. Ocenjevanje verouka pa je naslednje: Katehet, učiteljstvo in učenci enako v 85 slučajih ali v 66%. Katehet, učiteljstvo bolje kot učenci v 27 slučajih ali v 22%. Učenci bolje kot katehet in učiteljstvo v 14 slučajih ali 12%. Opomnim, da na tej šoli sodeluje pri ocenjevanju verouka tudi učiteljstvo, ki je s katehetom ene vere — enega duha! Pa oglejmo si sedaj ta števila in pomislimo, kaj nam povedo? Vedenje so ocenili učitelji in

učenci enako v 53,34%, učitelji bolje kot učenci v 35,43%; verouk enako v 66%, bolje v 22%, ugodne ocene skupaj v 88% in 89%. To nam priča o lepem pedagoškem erosu, ki vlada med učiteljstvom in učenci, ter o poznanju individualnih lastnosti posameznih učencev, kar pa je psihološka plat, ki se tudi lepo odraža v navedenih odstotkih. Najmanjša pa sta odstotka onih učencev, ki so se ocenili bolje, kot jih je ocenilo učiteljstvo. Za vedenje 11,02%, za verouk 12%. Ti odstotki pa nas silijo k študiju teh otrok, če morda ne živijo pod kakšnimi moralnimi defekti. Ugotovilo se je pri teh učencih, da so žrtve razmer. Vsi ti dečki živijo v silno žalostnih in razrvanih družinskih razmerah. Nekateri imajo očeta pijanca, ki jih pretepa, zavraža v beračenje in v razna druga slaba dejanja; drugi imajo slabe matere, živče ločene od moža; nekateri pa so revčki brez staršev, tedaj ptički brez gnezda! Naj navedem še končne vzroke in razloge, ki so me dovedli do tega pedagoškega poskusa. Že uvodoma sem omenil, da zahteva sodobna življenjska šola aktivno sodelovanje pri vsem pouku, najsi bo strnjen ali predmeten. Novodobni šolski reformatorji gredo še celo tako daleč, da zahtevajo sodelovanje učencev pri določanju učne stvarine za posamezne učne enote in tudi pri določanju učil naj sodelujejo učenci. Klica po aktivni šoli ne more preslišati več nobena šola, enako ne po samotvornosti, a še manj po aktivnem sodelovanju. Toda ne samo pouk bodi aktiven, aktivna bodi tudi vzgoja, ki naj preide v samovzgojo. Vrhunec te samovzgoje pa bodi spoznanje samega sebe, kakor so to že zahtevali Grki, ki so imeli na svetišču v Delfih napis: Spoznavaj sam sebe!

Marija Jeglič

Kakšne izkušnje imam s šestletniki

Lansko in letošnje šolsko leto sem vpisala v I. razred vse tiste otroke, ki so dovršili do konca koledarskega leta šesto leto starosti. V bistvu ostane šestleten otrok vedno isti, kar more potrditi vsak učitelj, dasi je po drugi strani res, da vplivajo nanj več ali manj izredne razmere, v katerih vsi skupaj danes živimo. Kvaliteta njihovega duševnega obzorja, ki so ga prinesli s seboj v šolo, zavisi od prilik in razmer, v katerih so živeli v predšolski dobi.

Odgovoriti hočem v tem referatu na dve vprašanji: Ali je šestleten otrok sploh že sposoben za šolo in kakšni so letošnji naši najmlajši.

1. Ali je šestleten otrok sposoben za šolo? Čudno vprašanje, če se spomnimo, da še ni dolgo tega, ko smo sprejemali v I. razred šestletne otroke, ako so bili telesno in duševno dobro razviti. Da moremo odgovoriti na vprašanje, je treba raziskati, v kakšnih okoliščinah je šestleten otrok sposoben za šolo, v kakšnih pa ne.

Elementarni razred ne more biti otroški vrtec; ta predstavlja določen sistem, ki zahteva določeno znanje. »Nabor šolskih rekrutov« se vrši povsod na hitro roko. Staršem je sicer dana prilika, da javijo zdravniku morebitne telesne hibe svojih otrok, vendar pa ne pride ob teh pregledih do podrobne preiskave in proučitve telesne zrelosti šolskih novincev, kaj šele do ugotovitve njihovega duševnega stanja in razvoja. Sodeč po starem izreku, da v zdravem telesu biva zdrav duh, se na podlagi zdravstvenega stanja ugotovi ocena zrelosti za vstop v šolo. Vse morebitne neljube posledice take prenačljene ugodne ocene šolskih novincev mora prevzeti na svoje rame učitelj sam. Pri sprejemu zato ne sme imeti odločilne vloge otrokova telesna razvitost, pač pa njegove duševne zmogljivosti in sposobnosti. Saj nam skušnja pove, da so na zunaj slabotni, morda najšibkejši učenci večkrat najbolj nadarjeni šolarji. Saj gre za najmlajši rod, za katerega ni vseeno, ali ga kljub njegovi duševni zrelosti pustimo eno

leto izven šole, kakor tudi ni vseeno, ako ga vključimo v šolsko življenje, ko še ni zrel, s čimer njegovemu razvoju lahko veliko več škodimo kakor koristimo. Toda zoritve, ki jo mora izvršiti narava sama s tem, da ob svojem času in v ugodnih razmerah da organom in njih funkcijam potrebno moč za udejstvovanje, ne moremo mi sami v ničemer prisiliti. Kot ne moremo prisiliti desetmesečnega dojenčka, da bi shodil, ravno tako ne moremo zahtevati od otroka, ki še ni intelektualno zrel, da bi v šoli uspeval oziroma sodeloval in si pridobival tistega znanja, ki ga zahteva elementarni razred.

Takemu elementarčku, ki smo ga prežgodaj iztrgali iz njegovega otroškega življenja, je šola prava muka. Ne more se včleniti v razredno skupnost in zaradi tega z njo in v njej ne sodeluje, ne razume, kaj naj počne. Zato mu je dolgčas, kar ga razvaja v igračkanje in lenobo, ki se ga drži navadno vso šolsko dobo. Če tak učenec oddelek ponavlja, se še drugo leto, kljub zrelosti, s težavo prerine do pozitivnega uspeha, ker mu je že od prejšnjega leta šola tuja in nesimpatična. Tak učenec živi čisto svoje notranje življenje, ki pa je nasprotno življenju v šoli.

2. Izkustva prejšnjih let, kakor tudi letošnjega šolskega leta, so me prepričala, da so šestletniki z malimi izjemami še vsi dovzetni za igranje v neprimernem času. To so vam prve igračke, ki žive od kruha, spanja, smeha in igre. Še vašemu strogemu pogledu se vsaj prvič, ko se sreča z vašim obrazom, prostodušno nasmehlja. V igri so naši prvenčki iznajditelji, prosti in misleči duhovi. Umevno je, da motijo s tem svoje starejše součence, ki so se hitreje privadili šolskemu redu in sistematičnemu delu. Zlasti pa opažam hitrejšo duševno utrujenost, počasnost, nespretnost, premalo vztrajnosti in še nerazvito pažnjo. Šestletni otrok se v šoli mnogo trudi, težko in počasi dela in se v začetku tudi prostorno ne znajde.

Naj podam skromen pregled svojega naraščaja. Razvajeni in razgibani Igor mi dela velike preglavice. Venomer čeblja in se smeji. Ker je središče domače družine, zna vrteti svoj jeziček tudi pred tujimi in predpostavljanimi.

V razredu imam dečka, ki se mu je priljubilo samo petje. Ta mali pevec prisluhne melodiji vsake nove pesmice, potem pa jo takoj po svoje obrne.

Njegov sosed Jošt mu je v marsičem podoben, samo joka preveč rad. Ob vsakem madežu, ki jih njegov zvezek že komaj drži, se usujejo iz oči številne solze, ki še to zamažejo, kar je bilo prej čedno.

Ciril je priden in skromen. Precej jeclja. Če ga tovariš ujezi, postane rdeč kot kuhan rak in energično nastopi proti vsakomur, ki bi mu kratil pravice. Pri tem ga podpira njegova krepka postava in močni čevlji.

Mali Peter in njegov levi sosed Saša, ki sta najmlajša v razredu, sta me po božičnih počitnicah prijetno iznenadila. Ni jima šlo pisanje, ne čitanje in ne računanje. Danes pa je njuno pisanje pravilno in lično, računanje in branje nad vse zadovoljivo.

In kaj bi rekli našemu Slavku? Čeden, krepak dečko je, sedi v zadnji klopi. Ker je očetov ljubljencek, je od doma zelo razvajan. Ko sem ga prvič postavila v kot, se mi je uprl. Godrnjaje jo je mahnil nazaj v klop in glasno izpovedal: »Gospa učiteljica, drugič pa, če mi boste rekli, naj grem v kot, ne bom šel. Zapomnite si to!«

Posebno pozornost obrača nase korajžni Skok. Četudi sedi v prvi klopi pred mojimi očmi, se venomer vrti, pada iz klopi, ščiplje in grize svoje tovariše, večkrat tudi koža zlasa, drugače pa je uslužen, darežljiv in takoj pripravljen, da komu pomaga iz zadrege.

In kdo na naši šoli ne pozna malega vratarja Dušana, ki tako rad nosi šopek v svoji gumbnici, da je malo bolj viden. Kako živo gleda in opazuje, vse vidi in sliši, v odmorih zabava ves razred s svojimi pridigami, pri čitanju pa mu po navadi zmanjka sape.

Zanimivo je opazovati otroke v šoli, kako različni so med seboj že po zunanosti. Skoraj ni mogoče dobiti dveh otrok, ki bi si bila podobna po zunanosti, zlasti po obrazu. Prav tako pa je tudi težko najti otroka, ki bi bila enaka po svojih duševnih sposobnostih in nagnjenjih. Saj imajo celo otroci iste družine pogosto kaj različne značaje. Ta je živahen, drugi tih in miren; ta nagle jeze, oni potrpežljiv in krotak kot jagnje.

Vsak ima svojo osebnost ali individualnost. To razliko otroške osebnosti povzročajo razne prilike. Tako so n. pr. mestni otroci živahni, drzni in glasni, vaški pa bolj mirni, tihi — dejala bi — boječi; otroci bogatih staršev so podjetni, bahati, izbirčni; otroci revežev pa skromni in ponižni.

Zgledi otrok, ki sem jih poprej našela, pa so dokaz, da povzroča posebno veliko razliko med otroki njihova prirojena čustvenost, njihov temperament.

Ker so v šoli zbrani otroci različnih temperamentov, je umevno, da učitelj ne more vzgajati vseh po enem kopitu ali z drugo besedo, šolska vzgoja mora biti individualna.

Seveda je težko najti med otroki takega, ki bi imel znake enega samega temperamenta. Dolžnost nas učiteljev je, da študiramo značaje svojih učencev in jih skrbno upoštevamo. Mlado drevesce se da še nagniti, odraslo ne več!

Sangviničen otrok je vedno dobre volje. Smeh mu je vse, toda tudi joka rad. Prav tak je Jurček, smeh in jok nosi v eni vreči. Nikoli ne more biti miren, nikoli tih. Pogosto je zato raztresen, sicer pa zelo prijazen, vljuden in radodaren. Taki Jurčki prinašajo v razred življenje, učitelj mora pa paziti, da drži veselost v pravih mejah, da ne postanejo preglasni in drzni.

V prvo klop se je zasidral precej velik in krepak dečko. Moško sedi, nobenega ne pogleda. »No, Vinko Modrinko,« mu rečem, »malo prevelik si za prvo klop; Jakec, ki sedi za teboj, ne bo nič videl na tablo.« — »Doma so rekli, naj sedem v to klop.« — »Dobro, pa ostani in mali Jakec naj pride zraven tebe sedet.« — »Ga ne maram!« je tiho godrnjal in roka se mu je stisnila v pest, ko je prišel Jakec v prvo klop. Spoznala sem hitro, da imam pred seboj koleričnega učenca. Tak otrok je rad bahat, vedno hoče imeti prvo besedo, je hitro užaljen in zmeraj pripravljen na boj. Joka zelo nerad, pač pa ihti, kriči, zmerja. Uči se teže kot sangvinični, toda kar se nauči, tudi obdrži za vedno. Težko je vzgajati take otroke, ker neradi ubogajo, a ko se uklonijo, jih je veselje vzgajati in voditi.

Nekako v sredini sedi debelušen fantiček. Malomarno gleda po učencih, ne reče pa nič. To je naš Jožko Trebuško. Če ga kaj vprašam, mi odgovori kar sedé prav počasi, da bi se ne prenagli. Tipičen zgled flegmatičnega otroka je ta Jožko. Vsak napor mu je odveč, celo igrati se mu ne ljubi. Vseeno mu je, ali ga hvalim ali grajam. Ima pa to dobro lastnost, da zelo rad uboga, da je miren in potrpežljiv. Najboljše zdravilo za njegovo lenobo je neprestana zaposlitev z delom — telesnim ali duševnim.

Še enega ne smem pozabiti. V zadnji klopi pri oknu sedi Boštjanček, bled, otožen dečko. Kadar se srečava s pogledi, povesi oči. Če ga kaj vprašam, povesi še glavico in molči. Uvidela sem, da imam opravka z zelo nezaupljivim in nepriljudnim, melanholičnim otrokom. Obzirno sem ga postavila v drugo klop. Boštjanček družbe ne mara, družba pa ne njega. Najrajši je sam. Če ga grajaš, misli, da mu delaš krivico; če ga pa hvališ, da se iz njega norčuješ. V mišljenju je počasen, površen ni. S takim otrokom je treba ravnati kar najlepše in z vso ljubeznijo. Treba mu je vedno in vedno dokazovati, da ga imajo vsi součenci radi in da ni nikomur na poti. Čudno je pri tej vrsti otrok, da si jih učitelj pridobi mnogo prej in laže kakor starši.

Taki so moji letošnji prvenčki. Telesno še precej dobro razviti, duševno živahni, vedri in nič plašni. Njihov svet je tudi tam, kjer drugi žive v težavah, še vedno svet sreče in zadovoljnosti.

Anton Martin Slomšek, Blaže in Nežica, Mohorjeva družba, zbirka Cvetje 18, priredil dr. Vinko Brumen. Cena: broš. 12, vezano 22 lir.

V slovenski pedagoški književnosti se različni sistemi zelo hitro menjavajo in spodrivajo drug drugega. Komaj se pojavi eden, že stojijo drugi pred vrati, da ga odneso v večnost. Izreden pojav je, da izide na novo sto let stara pedagoška knjiga. Imeti mora pač neke stalne, globokoumne in nespodbite ideje. Tudi to je lahko, da ima med drugimi ideje, ki prihajajo šele v pozni bodočnosti na dan in plan. In taka knjiga je Blaže in Nežica! Že naslov sam kaže, da je bil njen pisatelj globokoumen dušeslovec. Knjigi ni dal naslova Berilo ali Čitanka za II., III. ali IV. razred, kakor so delali in še delajo pisatelji šolskih knjig, četudi bi lahko vedeli, da za šolska berila ne marajo ne učenci in ne odrasli. Le nekateri pisatelji so se zadnje čase vendar že dvignili v dušeslovju tako visoko, da poiščejo ime in vsebino, ki odgovarja duševni stopnji otrok, učencev in dijakov in jih temu primerno spišejo in naslovijo. Tako smo dobili za začetnike Preljubo veselje, o kje si doma, za srednjo stopnjo Po domačih krajih, za višjo Naši vodniki itd. Knjiga Blaže in Nežica je zbudila ob izidu epohalno zanimanje. Segali so po nji ne le učitelji, temveč tudi drugi, tako izobraženci in ljudstvo samo. To zanimanje je knjiga obdržala, dokler niso šole spremenili v birokratično ustanovo. Sedaj, ko v šolo uvajajo zopet življenje, segajo pedagogi zopet po nji in se divijo Slomškovim pedagoškim idejam. Tudi učiteljstvo, katero se več ali manj peča s pedagoškimi vprašanji, si je zelo želelo te knjige. Mohorjeva družba je iz dolžnega spomina do svojega ustanovnika in iz pedagoške uvidevnosti naprosila dr. Brumna, da ji priredi za stoletnico prvega izida Blažeta in Nežice — novo izdajo. Zaupano mu delo je dr. Brumen sijajno dovršil. V uvodnem delu nam v več kratkih člankih, obsegajočih 16 strani, pojasnjuje zgodovinsko dobo in tedanje šolske razmere, v katerih je knjiga prvič izšla (leta 1842). Za umevanje vsebine je to prav umestno in potrebno. Sestavil je tudi kronološki pregled Slomškovega dela in življenja, kar bo učiteljstvu zelo prav prišlo pri slovstvenem pouku in ob spominskih dneh. Na nadaljnjih sto straneh je podana v nekoliko skrajšani obliki prava vsebina Blažeta in Nežice, iz katere lahko vsak bralec lahko povzame Slomškova pedagoška načela in jedra. V Opombah pa nam pisatelj razlaga razne informativne, pedagoške, metodnične in druge zgodovinske ter slovstvene stvari s posameznih strani. Zanimiv je tudi Slovarček, v katerem so razložene manj znane besede. Končno je dodanih še 27

vprašanj ali tém za naloge, kar bo gg. učiteljem in profesorjem zelo prav prišlo. Pomembno knjigo zelo toplo priporočamo v nabavo vsem šolnikom, vsem kategorijam šol in tudi vsej šolski in izvenšolski mladini. Na knjigo se bomo prilično še ozirali v Slov. učitelju, to je v člankih Blaže in Nežica, ki jih objavljamo. Kakor se drugi narodi lahko ponašajo s svojimi pedagoškimi vrhovi, tako Italijani z don Boskom, Nemci s Pestalozzijem, Čehi s Komenským itd., smo mi Slovenci lahko ponosni na našega Slomška. S.

Fr. Erjavc, Živalske podobe, Cvetje 17, priredil profesor Janez Logar. 8°. 210 str. Cena: broš. 14 lir, vez. 24 lir.

V zbirki »Cvetje iz domačih in tujih logov« so pravkar izšle v izboru Erjavčeve živalske podobe, ki jih je pred več ko pol stoletjem »slovenski mladini v pouk in krutek čas« izdala Mohorjeva družba v knjigah Domače in tuje živali v podobah (1868 do 1871 in 1873) ter Naše škodljive živali v podobi in besedi (1880—1882). Iz obeh obširnih del je ponatisnjenih 38 podob, med njimi 21 ptičjih, ter 3 uvodi v razne dele ali poglavja. Med nje sta uvrščena tudi znana Erjavčeva spisa Žaba in Mravlja.

Erjavca odlikuje literarni prijem tudi pri opisovanju naravnih prikazni. Vsako zna tako opisati, da nas o njej ne samo pouči, temveč nam nudi obenem še literarni užitek. Razen tega se ne trudi le, da bi nam žival oziroma njeno telo opisal, prikazati nam jo hoče tudi v raznih življenjskih vlogah in položajih. Iz vseh spisov odseva še pisateljevo osebno razmerje do narave, tukaj zlasti njegova ljubezen do živali. K temu hoče tudi nas vzgajati. Prav posebno pričajo to njegovi »uvodi«, ki vsebujejo tudi poglavja z naslovi: Ne muči živali! Ne preganjajte ptičev!

Pri pisanju svojih del se je Erjavc naslonil na najboljšo takratno znanstveno literaturo in na lastno opazovanje. Hotel pa je napisati slovenski prirodopis in zato si je tudi »prizadeval, da bi svoje orise čim bolj povezal s slovenskim človekom in slovensko zemljo. Kjer je le mogel, je navedel pričevanje domačega človeka; uporabljal je vso domačo literaturo...« (Uvod str. 10.)

V strokovnem oziru ne morem ocenjevati Erjavčevega dela. Tudi kot dijak nisem nikoli občutil posebne ljubezni do prirodopisa. Ob Erjavčevih živalskih podobah pa se mi je vzbudila misel, da bi morda bilo drugače, ko bi vsaj v prvih dijaških letih dobil v roke na ta način pisano šolsko knjigo. Erjavc je napisal tudi nekaj šolskih knjig, ki jih nisem videl, zanimivo pa bi jih bilo primerjati s temi podobami, ki so bile namenjene ljudstvu. Ali morda za šolske knjige mora veljati trditev ne-

kega pedagoga, da se štejejo med najdaljšečasnejše knjige ter ne smemo izvzeti niti vodnikov po tujih krajih in voznihih redov, saj te in šolske knjige le redkokd vzame v roke, kadar ni nujne potrebe? Menda bi le bilo mogoče tudi šolske knjige napraviti zanimivejše. Torej bi te živalske podobe utegnile dobro služiti ne le dijakom, temveč prav tako piscem strokovnih del in sestavljalcem šolskih knjig — kot zgled, kako se da lepo in obenem preprosto pisati tudi o manj poetičnih rečeh.

Poleg Erjavčevega besedila (180 str.) vsebuje ta zvezek Cvetja še pregled Erjavčevega dela in življenja, uvod, opombe, slovarček ter vprašanja in naloge. V uvodu nam prireditelj odkriva, kako so nastali Erjavčevi spisi iz narave, o čem je v njih pisatelj pisal, od kod je zajemal, kako je podobe gradil, kako se v njih izražajo tudi njegove misli in čustva in kakšen je njihov slog in jezik.

Posebnost je v knjigi pregled Erjavčevega dela in življenja, sestavljen v obliki razpredelnice na eni strani. Podrobnejši opis s sliko pisateljevo je namreč izšel že v 14. zv. Cvetja, ki je prinesel Erjavčevo povest Hudo brezno ali Gozdarjev rejenec.

Knjiga je vredna, da pride v vsake roke. V. Brumen.

Pastirčkova nebesa, legenda, spisal Tomazič Jože, slike narisal Jože Beranek, izdala in založila Ljudska knjigarna v Ljubljani. Cena: broš. 8 lir, karton. 10 lir.

Ta legenda opisuje življenje ubogega in nevednega pastirčka. Prilagodena je našim slovenskim krajem (Pohorje) in našemu kmetskemu življenju in mišljenju, kar je njena prednost. Z njo je ustvarjen zgled še za druge legende, ki bi jih učitelstvo lahko zbralo po naših slovenskih krajih. Snovi je še dovolj med ljudstvom, le zbrana še ni. Kakor vse legende tako ima tudi ta verski vzgojni motiv, ki je poantiran v ljubezni do Križanega in do bližnjega. Ker je snov zajeta v krajevni in življenjski domačnosti, zato je nazorna in zajemljiva. Otroci bodo knjižico prav radi brali, zlasti še, ker ima na vsaki strani posrečene slike, ki vso snov lepo ponazorjujejo. Da so legende prav umestno vzgojno berilo za učence, priča že dejstvo, da jih imamo nekaj skoraj v vsaki čitanki tako za ljudske in srednje šole. Knjižico prav lepo priporočamo vsem šolskim knjižnicam v nabavo. Iv. Š.

Mladinske knjige Ljudske knjigarne v Ljubljani v l. 1941. in 1942.

V založbi Ljudske knjigarne v Ljubljani so izšle predlansko leto »Pravljice in pripovedke«, ki jih je napisala Lea Fatur, lansko leto pa »Nebeška lestvica«, zbirka povesti za mladino, ki jo je napisal Mirko Kunčič, in »Med pritlikavci in velikani«, kjer pripoveduje Tone Glavan po Swiftovi povesti o Gulliverjevih potovanjih.

Vse tri knjige so okusno opremljene. Prvi dve je opremil s slikami France Podrekar, tretjo pa Ivan Romih.

Najboljši so Swiftovi »Pritlikavci in velikani«. Zgodba je polna fantastičnosti, domiselnosti, čudovitosti, izrednosti, doživljanja, ki otroka tam v šestem in sedmem letu najbolj zanimajo. Pisatelj je otrokovo duševno nastrojenje odlično pogodil, kar kaže ves njegov način pripovedovanja. Otroškost in psihološka neposrednost zgodbe sta za to najboljši dokaz.

Neposrednost zgodbe se izraža tudi v jedrnatem in slikovitem jeziku, v kratkih in izklesanih stavkih itd., dasi bi še lahko tu pa tam nekatere stavčne zveze razdružil. Mestoma bi lahko bil tudi stavčni red boljši. Namesto »kaj, da« bi lahko rabil »čemu«. Nerodna je na pr. tudi stavčna konstrukcija: »Mislim, ne, prepričan sem...« Ne zdi se mi za to razvojno stopnjo primeren izraz »zaznaven«. Je preveč oddaljen od otrokovega duhovnega nastrojenja. Dobro bi bilo, ko bi se pisatelj izogibal izrazov, kakor sta na pr. »nepravšni«, »hip« itd.

Poudariti je pa treba, da ima zgodba velik vzgojni pomen, in to zlasti z domoljubnega stališča, razen tega seveda, da zadovoljuje vsem otrokovim težnjam v razvojni stopnji, za katero je pisana. Spomnimo se zlasti na mesta, kjer govori zgodba o Gulliverjevem domotožju in poštenju.

»Pravljice in pripovedke« Lea Faturjeve predstavljajo zbirko pravljic in pripovedk, ki so si jih pripovedovali stari Zagorci pozimi pred sto in še več leti ob brnenju kolovratov. Iz njih diha živa domača tradicija, kakor prav pravi v uvodu knjige dr. T. Debeljak. Drži se jih kraška zemlja in naše slovensko mišljenje. V tem je posebna vrednost zbirke. Kažejo našo narodno pristnost, zdrav nazor in uravnovešeno naših prednikov, pomen verskih vrednot itd.

Vseh deset pravljic ima tudi svoj poseben vzgojni pomen. Tako na pr. pokaže pisateljica v posameznih svojih pravljicah in pripovedkah, kakšne posledice ima odganjanje beračev, oholost, ravnanje mačeh in tašč, zakonska nezvestoba, umor itd. na eni strani, na drugi pa, kako blagodejno vpliva na človeka versko in pravno življenje (na pr. zaupanje v Marijino pomoč itd.).

Jezik je umirjen. Manjka mu pa one udarnosti in slikovitosti, kakor ju nahajamo v knjigi »Med pritlikavci in velikani«. Nekatere stavčne zveze so mestoma predolge. Tudi nekatere fraze mi ne ugajajo, kakor na pr. na strani 23: »gre berač na beračenje« itd.

Pripovedovanje pravljic in pripovedk je sicer zanimivo in razumljivo. Pogrešam le nekoliko več domiselnosti, svežosti in otroškosti, ki so za mladinsko slovstvo neobhodno potrebne.

Boljše so v tem pogledu Kunčičeve povesti v »Nebeški lestvici«. Vseh po-

vesti je deset in predstavljajo izvirno obogatitev našega pripovednega mladinskega slovtva.

V zbirki prihajata do izraza zlasti dve, za Kunciča prav značilni strani. Prva stran je njegova veselost, satiričnost in ironičnost, druga pa njegovo usmiljenje do ubogih in bednih ter njegovo čuteče srce, ki se razjoka ob vsaki nesreči, in da bi rad pomagal vsem malčkom k lepemu in boljšemu življenju. Zbirka bi se lahko delila v dva dela, saj so v prvi polovici zgodbice za najmlajše, v drugi polovici pa zgodbice za starejše dečke.

Vse povesti »Nebeške lestvice« imajo več ali manj vzgojni pomen. Tako na pr. poudarja basen »Gospod Muholjub« pamet in modrost, a povesti v drugem delu vzbujajo čustva, ki človeka dvigajo k Bogu, k izviru dobrote in sreče ter lepega življenja. Posebno vzgojna je pa zaradi vzbujanja ljubezni do mater »Zgodba o revčku Andrejčku«, ki je iskal svojo srečo po svetu, a je ni našel nikjer drugje kakor pri materi.

Vse tri knjige so tako snovno kakor oblikovno bogate, vzgojno pomembne in psihološko dokaj zadete. Zato so vredne, da bi jih naša najmlajša učeča se mladina pridno prebirala. L. Potočnik.

F. S. Finžgar: Zbrani spisi, zvezek XII. Mladinski spisi. Str. 360. Založila Nova založba v Ljubljani. Cena knjigi je: broširano 36 lir, polplatno 45 lir, platno 48 lir.

Svoje zbrano delo je pisatelj zaključil z mladinskimi spisi. V njih je še enkrat razgrnil svojo pot od prvih pisateljskih začetkov do zadnjega klenega mojstrstva. Nad vse značilen je njegov klasični uvod »Svojemu očetu«, posvetilo, ki ga naše slovtvo skoraj ne pozna, ne v načinu ne po vsebini. V njem ni postavil samo spomenika očetu, izvirnemu možu stare korenine, ampak je s pristrčno odkritostjo tudi razodel, od kod izhaja njegova osebnost, značaj in osnova njegovega dela: vse je ljudsko, jasno in zdravo, obrnjeno v pošten napredek, dobrotnost in človeško srečo.

Knjiga je razdeljena na tri bistvena poglavja: Za pridne in poredne, Študent naj bo, Gospod Hudournik. Ta tri poglavja nam kažejo tudi tri stopnje Finžgarjevega pisateljskega razvoja. V prvem razdelku so večinoma šegave poučne zgodbice v slogu starejšega mladinskega pisanja, kjer se poučnost rada odeva v zgodbo in se ji dobro prilega tudi domačjska romantika. (Vrbenski ovčar.) Najznačilnejši med temi mladostnimi spisi je »Gospod Lovro«; tu se v povestni obliki in kratkih navodilih razvršča cela domača mladinska vzgoja, nekaj Blaže in Nežica ali Stritarjev Griški gospod. Slovtveni zgodovinar pa bo ugotovil, da je »Gospod Lovro« nastal prej kakor Stritarjeva mladinska šola »Pod lipo« in je zato tem značilnejši; obenem je treba vedeti, da je bil ta gospod Lovro znameniti brezniški župnik, sadjerejec, narodni gospodar in politik Lovro Pin-

tar. — Središče knjige je dijaška povest »Študent naj bo!«, kos pisateljevega lastnega življenja, napisan v letih njegove največje moči in oblikovalne sočnosti. Ta lepa in živa podoba stare Ljubljane, tedanjega dijaškega in družabnega življenja mojstrsko prekriva svoj vzgojni namen, pa iz nje vendarle jasno čutimo vso toplo resnobo, s katero pisatelj gleda na ljudi in razbira njihove obraze v igri življenja. Francelj in Jaka sta dve pristrčni in zdravi mladiki, izruvani iz domače prsti in prestavljeni v zaprašeno mestno ozračje, kjer si morata najti sonca in tal. — V Gospodu Hudourniku stopi končno pred nas modrijan, ki se je umaknil mestnim sencam in uživa skromno prostost sredi gorskega sveta. V tem ciklu zgodbic se človek približa največji prijateljici življenja — božji naravi, jo skuša doumeti in si iz nje nabira modrosti. »Hudournikova miška«, »Hudournikova polha dva« pa tudi posamezna poglavja o Lisku so biseri živalskih povesti, globoko doživetje in doumetje prirode in življenja. Zadnji zvezek Finžgarjevih spisov je tedaj lep zaključek zbranega dela, pristrčen konecčasne prve izdaje dokumentarnega Finžgarjevega pisateljevanja.

Dr. Andrej Gosar: Eden je Gospod. Založila Nova založba v Ljubljani. Cena: broš. 26 lir, polplatno 32 lir, celo platno 40 lir.

Izredna knjiga je to! Izredna za pisatelja samega, izredna tudi za vso katoliško javnost! Vsebinsko je ni mogoče katolikom kritizirati, ker ima odobrenje škofijskega ordinariata v Ljubljani, tedaj: Roma locuta, causa finita! Vsa vsebina sloni na misli o božjem kraljestvu na zemlji. Porazdeljena je na pet poglavij, ki so: I. Uvod z dvema člankoma, II. Božje kraljestvo na zemlji z osmimi članki, III. Temelji božjega kraljestva na zemlji s 15 članki, IV. O delu za razširjenje in utrditev božjega kraljestva v naši dobi s 14 članki in V. Sklepne misli. Vsi članki pa koreninijo v Gospodovi zapovedi: Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe. Prav je to. To naj bo tudi temelj bodočemu družabnemu redu. Katoličanom se ni treba ozirati na različne teoretične in filozofične teze, ko pa imajo v evangelijskih naukah vse, kar potrebujejo za socialno delo in življenje. Če bi bil dr. Gosar začel svojo socialno znanost graditi s tako knjigo, kot je ta, tedaj bi ne imel v življenju toliko nepotrebnih polemik, kakor jih je že imel. Pisu teh vrstic se zdi škoda, da ni pisatelj uporabil še zgled iz apostolskih del (Apd 4. 5—11), kjer je opisana kazen za Ananijo in Safiro, ki sta si hotela na zvijačen način pridržati nekaj od skupniškega za zemljišče. Takih sebičnih zvijačnejšev je tudi v sodobni moderni družbi še vse polno in bi bilo prav, če bi jih kdo opozoril na sveto-pisemski zgled. Kakor rečeno, knjiga je nekaj posebnega. Bral sem jo do konca, ne da bi jo odložil. Ugajala bo tudi drugim, zato jo toplo priporočamo. Š.

trebna organizacija, kakršno že imajo naše tovarišice. Res je, da je bistveno in glavno v KA samoposvetitev, res je pa tudi, da se s samoposvetitvijo dvigne kvaliteta vsakega posameznika. Kolikor boljši, kolikor višji postaneš v duhovni luči, toliko pridobiš kot vzgojitelj, učitelj, pedagog. S člani KA bo pridobila tudi Slomškova družba na kvaliteti.

Tovariši, zavedajte se, da luč ne sveti izpod mernika, ampak iznad mernika, zato le vsi ven na plan v KA. S KA bomo v času razzkristjanjenja še najuspešneje služiti kat. vzgojnemu cilju, ki je še najbolj totalen, ker zajema dušo in telo pa ju dviga in vodi v večno življenje, kar je bil, je in ostane cilj naše kat. pedagogike! Resnica je ena sama. Razodel nam jo je Bog, zato: Kvišku srca, povsod Boga, bodi naša pedagogika! Vsaka druga pedagoška filozofija je več ali manj le gola teorija.

Marijanska akademija državnega učiteljsišča v Ljubljani

Bila je v frančiškanski dvorani dne 4. in 11. aprila 1943

Spored:

1. Ljudska pesem: Marija, pomagaj nam... Pojo vsi udeleženci.
 2. Massenet: Andante religioso. Godalni orkester.
 3. J. Stritar: Turki na Slevici. Deklamira Marija Štupica, IV. b letnik.
 4. Sporočilo Naše Gospe Fatimske. Govor. Vladimir Košir, III. a letnik.
 5. a) P. A. Hribar: Lepota Marije Device. Moški zbor.
b) Dr. Fr. Kimovec: Zgodnja Danica. Moški zbor.
 6. Ar. Bax: Ave Marija. Sopran solo. Poje M. Dobršek, IV. b letnik, spremlja na klavirju Jož. Omahna, IV. a letnik, na violini Fr. Župec, V. letnik.
 7. S. Darina Konc: Molitev. Recitativ. Zdravka Vajs, III. c letnik.
 8. a) St. Premrl: Ave Marija. Oktet učenk IV. c letnika.
b) A. Foerster: Kraljica angelska. Oktet učenk IV. c letnika.
 9. V. Vodopivec: Imakulata. Dvospev za sopran in alt s spremljanjem klavirja: Fr. Lukančič in Ana Lužar, III. c letnik, ter Vera Jerman, II. letnik.
 10. Marija — vodnica. Govor. Antonija Štrukelj, III. b letnik.
 11. Hönel: Marija, tebi tožim. Dvospev za sopran in alt s klavirjem. Marija Solar, Cecilija Rahne in Majda Sever, II. letnik.
 12. Bach-Gounod: Ave Marija. Dve violini in klavir. Fr. Župec, Al. Gostiša in Vera Jerman.
 13. Ljubezen, ki ne zahaja, ko križ na gori vstaja. Melodram. Milena Šehič in Vera Jerman, II. letnik.
 14. J. L.: Mladina svojemu škofu ob njegovi 60-letnici. Zborna deklamacija učencev IV. a letnika.
 15. a) M. Tomc: Lučke gorijo. Dekliški zbor.
b) St. Premrl: Jezus je majhen. Dekliški zbor.
c) E. Adamič: Uspavanka Jezuščku. Dekliški zbor.
 16. P. Golia: Procesija. Zborna deklamacija učenk IV. c letnika.
 17. a) Jobst: Mariji, src Kraljici. Mešani zbor.
b) Engelhart: Ave zvonček. Mešani zbor.
c) St. Premrl: Marija, poglej na nas z višave. Mešani zbor.
- Izvajanje sijajno, obisk izreden. Čestitamo bodočim kolegom!

== **Ljudska tiskarna v Ljubljani**

Najmoderneje urejen grafični zavod
Kamnotisk — Offsettisk — Bakrotisk — Klišarna
Kvalitativni izdelki v tiskarni in **knjigoveznici**

== **Ljudska knjigarna v Ljubljani**

Založba šolskih in drugih knjig
Zaloga domačega in tujezemskega dobrega tiska

Podružnica „Ničman“ v Ljubljani: Bogata zaloga devocionalij, knjig, šolskih in pisarniških stvari

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

ZADRUGA Z NEOMEJENIM JAMSTVOM

sprejema hranilne vloge
v vsaki višini in jih naj-
ugodnejše obrestuje,
daje posojila na vknjiž-
bo in proti poroštvu

v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva c. 6
nasproti hotelu Union

**Posojilnica je bila
ustanovljena l. 1895**

Mestna hranilnica ljubljska

izplačuje »A vista vloge« vsak čas,
»navadne« in »vezane« po uredbi

P U P I L A R N O V A R N A !

Sodnodepozitni oddelek, hranilniki, te-
koči račun. Za vse vloge in obveze jamči

Mestna občina ljubljanska